

Keskusteluaiheita

Discussion papers

HEIKKI HÄMÄLÄINEN - SAMI TUURNA

SUOMEN KANSANTALouden PITKÄN AIKA-
VÄLIN KEHITYSMAHDOLLISUUDET

No. 46

16.10.1979

This series consists of papers with limited circulation, intended to stimulate discussion. The papers must not be referred or quoted without the authors' permission.

SUOMEN KANSANTALouden PITKÄN AIKAVÄLIN KEHITYSMAHDOLLISUUDET

KW? vertailut
uusi lehti
uusi siipos
uusi si
uusi ka
uusi
alues
telokopi

Sammandrag

JOHDANTOA	4
Konservatiivisuus tai radikaalisuus	6
Talouspolitiikka ja tiede	7
Kehityksen dialektiikka	8
Subjektiivisuus versus objektiivisuus	9
Taloukasvu	11
Kasvun ohjanta	12
Kriisi	14
Kehityksen päämäärät	15
I TYÖVOIMA	17
II KIINTEÄ PÄÄOMA	24
III TIETOTALITO JA TEKNOLOGIA	27
IV MAATALOUS	30
V JULKINEN TALOUS	37
VI PALVELUELINKEINOT	39
VII TEOLLISUUS	44
VIII TYÖELÄMÄN SUHTEET	48
IX MAAILMANTALouden KEHITYS	50
X KILPAILUKYKY	54

Alueiden
politiikka
telokopi
telokopi
70
talous
suhteet

LÅNGTIDSUTVEKLINGSMÖJLIGHETER FÖR FINLANDS NATIONALEKONOMI

Utredningens karaktär

År 2000 är å ena sidan för nära, men å andra sidan för fjärran. En planeringsperiod av 20-25 år är nuförtiden ganska vanlig vid samhälls-ekonomiska sammanhang. Vi har en sådan känsla att det Finska näringslivet har nytta av information om sannolika utvecklingstendenser också i fjärran framtiden.

Metodiskt sett är vår utredning öppen. Det betyder att vi försöker bearbeta viktig kunskap om framtiden i en mest andvänbar form för nutida beslutsfattare.

metodi

Innehåll

Innehållet är delat i tio kapitel som resresenterar de viktigaste problemområden. Arbetskraft, fast kapital, kunskap och teknologi, lantbruk, offentliga sektorn, tjänstenäringsindustri, arbetslivets relationer, utvecklingen av världsekonomin, konkurrenskraft. Varje problem betraktas genom fem teleskop: samhällsekonomisk ledning, ekologi, resursser, konkurrens och ekonomisk tillväxt.

JOHDANTOA

Kokonaistaloudellisessa tarkastelussa tulevaisuus jaotellaan kolmenlaiseen horisonttiin. Lyhyen aikavälin tarkastelussa työllisyyden vaihtelut ovat tärkeitä. Ne kertovat tuotannollisten voimavarojen käytön vaihtelut. Työllisyyden nojalla voidaan paikallistaa suhdannevaihe. Täystyöllisyys on suhdannepolitiikan keskeinen tavoite. Lyhyen aikavälin tulevaisuudentutkimus on ainakin määrällisin mitoin arvioituna riittävää Suomessa. Puolenkymmentä laitosta puuhailee suhdanne-ennusteiden parissa.

Keskipitkän aikavälin talousennakointien lukumäärä on pienempi. Valtionvarainministeriön kansantalousosaston keskipitkän aikavälin talousnäkymiä käsittelevä budjetin liite on saanut tuekseen ja vastapainokseen viranomaisista riippumattomien laitosten kehitysarvioita. Jos lyhyellä aikavälillä työllisyystilanne on keskeisellä sijalla, on sijoitustoiminta kiinteään pääomaan tärkeä keskipitkällä aikavälillä. Keskipitkän aikavälin ennakointi merkitsee askelta kohti elinkeinoelämän rakenteen kehityksen selvittämistä. Keskipitkällä aikavälillä puhutaankin talouspolitiikan yhteydessä rakennepolitiikasta.

Pitkän aikavälin ennakointien horisontti on vähintään viisi vuotta. Ennakointihorisontin pidetessä mielenkiintoisten ennakointien luotettavuus vähenee. Tämä on eräs harvoista kokonaistaloudellista toimintaa koskevista tosiasioista. Siksi onkin pitkän aikavälin ennakkoinnin sijasta sopivampi käyttää vähemmän harhaanjohtavaa tulevaisuudentutkimus-nimitystä. Viranomaisten julkaisemat tulevaisuudentutkimukset eivät ole liiemmälti poikineet muiden taloudellisten tutkimuslaitosten toimesta.

Kansainväliset järjestöt tekevät tällä hetkellä runsaasti pitkän aikavälin taloudellisia kehitysnäkymiä koskevia selvityksiä. Kuluvan vuoden aikana on julkaistu mm. laajan Interfutures-projektin loppuraportti OECD:n toimesta. Ruotsissa tehdään usealla taholla tulevaisuudentutkimusta. Sosiaalistiset taloudet ovat jo määritelmän mukaan kiinni pitkän aikavälin tulevaisuudensuunnitelmissa. Suomen kansantalous on sidoksissa tulevaisuuden ongelmiin. Luulisi elinkeinoelämäämme kiinnostavan taloutemme kasvun mahdollisuudet ja rajoitukset pitkällä aikavälillä. Ajan mittaan kansainvälinen muoti tulevaisuudentutkimuksen aikaisempaa voimakkaampana korostamisena leviää maahamme. Tuolloin tulevat kasvutapahtuman kannalta olennaisina tekijöinä tutkimuksen kohteiksi työvoima ja sen laadulliset ominaisuudet, kiinteä pääoma ja sen muutosten vaikutukset elinkeinorakenteeseen sekä teknologia ja tietotaito. Eritellään maatalouden, julkisen talouden ja palveluelinkeinojen osaa tulevaisuuden kasvutapahtumassa. Tarkastellaan teollisuuden elimellistä osaa tuossa kasvutapahtumassa sekä raaka-aineiden ja energian kehitysnäkymiä. Työelämän muutokset edellyttävät laajapohjaista yhteiskunnan kehitysnäkymien kartoitusta. Suomen kansantalous ei toimi muusta maailmasta irrallaan, vaan tulevaisuuden hahmottamisen kannalta on hyvin olennaista selvittää, miten taloutemme sopeutuu maailmantalouden kehityksestä tehtäviin ennakointeihin omien voimavarojensa puitteissa.

Taloutemme kilpailukyvyn säilyttäminen tulevaisuudessa riippuu myös siitä miten hyvin kykenemme vastaamaan tulevaisuudentutkimuksen kansainväliseen haasteeseen.

Konservatiivisuus tai radikaalisuus

Tieteellisellä ennustamisella on sekä yleisön että asiaan vihkiytyneiden parissa toisinaan mystinen väritys. Tämä on luonteenomaista länsimaisen kulttuurin perinteessä koulutuksensa saaneelle. Väijyyhän takana ajatus tulevaisuuden reaalisesta olemassaolosta. Tuota tulevaisuuden realiteettia eivät vain tavalliset kuolevaiset tajua. Ennustajalla on kyky paljastaa tuo salaisuus. Riittää, että muut uskovat hänen pystyvän siihen. Kuitenkin tiedämme omissa arkisissa puuhissamme kuinka niissä on mahdotonta toimia täydellisen ennakolta näkemisen nojalla. Toisaalta uskomme varsin herkästi, että jonkin meille oudon alueen edustaja osaa omalla alueellaan ennustaa hyvin tulevaisuutta. Emme siirrä sananpartta "On vaikea olla omassa maassaan profeetta" toisiin. Kuitenkin meille vieraan alueen edustaja tuntee oman alueensa sellaiseksi, jonka puitteissa ei voi järkevin perustuksin tehdä käyttökelpoisia ennusteita.

Konservatiiviset ennusteet liittyvät vastaavaan tapaan ylipäättään katsella maailman tapahtumia ja niiden muutoksia. Tälle lähtökohdalle ovat seuraavat uskomukset luonteenomaisia: tulevaisuus on suurelta osaltaan menneisyyden kaltainen. Nykyiset yhteiskunnan muutosilmiöt korostuvat jonkinmääräisesti tulevaisuudessa. Ihmiskunta maallistuu, (esi)kaupungistuu, keskittyy, talouskasvu jatkuu sekä teknologian saavutukset pitävät ihmisen ja luonnon välisen suhteen sopuisana. Noiden kehityssuuntien uskotaan jatkuvan vain vähäisin muutosnopeuden muutoksin hamaan tulevaisuuteen.

Radikaali ennuste on edellisen vastakohta. Sen esittäjä uskoo, että tulevaisuus on utopia, ihannetila (pessimistinen tai optimistinen), jonka toteutumisen esteenä eivät ole yhteiskunnan institutionaaliset ja psyko-

logiset kitkatekijät eivätkä taloudelliset ja poliittiset realiteetit. Olennaista radikaalille lähtökohdalle on reaali maailman monimutkaisen riippuvuuden vyyhden unohtaminen.

Yhteiskunnan kehittäminen suotuisaa tulevaisuutta kohti edellyttää suunnittelua palvelevilta ennusteilta sekä konservatiivisuutta että radikaalisuutta. Ennakoijan vaativa tehtävä on sovittaa nämä eri tekijät käytännössä toimivaksi suunnitteluohjeksi, joka on karsittu sekä konservatiivista että radikaaleista virhepainotuksista.

Talouspolitiikka ja tiede

Tulevaisuuden valottamisesta ollaan aina oltu valmiit maksamaan. Yksityinen ihminen maksaa ennustajaeukolle. Järjestö maksaa tutkimuslaitokselle. Valtio maksaa omille ennustajilleen.

Tulevaisuuden tapahtumat tapahtuvat tietyn kaavan mukaan. Ihmiset ovat sellaisia kuin ovat ja käyttäytyvät heille luonteenomaisella tavalla elinympäristön suomissa puitteissa. Tällöin havaitaan, ettei mitään tapahtu sattumalta. Mitään ei myöskään tapahdu ennakolta määrätyllä tavalla. Jokainen tapahtuma on luonteva seuraus sitä edeltävistä syistä. Useasti tapahtumien sisäinen dynamiikka on siksi monimutkainen, ettei ole mahdollisuuksia eritellä kaikkia tekijöitä. Turvaudutaan yksinkertaisuuksiin. Ihmisten sekaantuessa päätöksentekoon asiat ovat monimutkaisia. Päätökset tehdään valintatilanteiden ratkaisuin. Päätöksen taustalla on vapaa argumentointi.

Farlempi.
Sallunna
analyysi

Tulevaisuutta ei ole ennalta määritetty. Tulevaisuutta koskevat asiat käsitellään aina mahdollisina ja todennäköisinä. Tiede ja tutkimus irroittavat meidät nykyhetkestä. Tiede hallitsee tulevaisuutta paljon enemmän kuin nykyisyyttä. Tiede naulaa tosiasiat tulevaisuudesta. Nykyisyydestä huolehtivan talouspolitiikan on valvottava yhteisten varojen käyttöä joka päivä. Mitä tehokkaammin talouspolitiittinen suunnittelu pystyy hyödyntämään tieteen valottaman tulevaisuuden kehityssuunnat sitä varmemmin voimme yksittäisinä kuluttajina ja tuottajina suunnitella tulevaisuutemme.

Kehityksen dialektiikka

*otsik on ei vast. sis.
kvant. & laadull.*

Näennäisesti vastakkaiset ennusteet syntyvät kvalitatiivisen (laadullisen) ja kvantitatiivisen (määrällisen) perustelun nojalla. Kahtiajako pohjaa C.P. Snow'n kuuluisaan kahden kulttuurin tarkasteluun. 1960-luvun englantilainen intellektuaali maailma oli hänen mukaansa jakautunut kahteen osaan, luonnontieteellis-tekniseen ja taiteellis-kirjallishumanistiseen. Jako on mielivaltaisen. Olennaista on Snow'n tarkastelujen tulos. Nämä ryhmittäytyvät eivät ymmärtäneet toistensa kieltä. Tällaisella korkealla abstraktiotasolla asiat ovat vielä nytkin näin.

Vastaavanlainen silloittamaton kuilu erottaa laadulliset ja määrälliset ennustajat toisistaan.

Määräennustajat käyttävät perusteluissaan paljon numeroita ja kuvioita väestöstä, työvoimasta, tuotannosta, energian käytöstä, saastumisesta jne. Tavallisesti numeroiden välille on asetettu riippuvuudet ja näin saatu malli, jonka avulla tulevaisuudesta voidaan loihtia numeerinen kuva.

Laadullisiin muutoksiin perustuva tulevaisuudenkartoitus käyttää vain vähän numeerista aineistoa perusteluissaan. Elämisen laadullisten tekijöiden kehityspiirteiden kansainvälisesti kuuluisista hahmottajista mainittakoon teknologista optimismia edustavat C.P. Snow sekä Herman Kahn. He uskovat, että teknologia kykenee tulevaisuudessa ratkomaan terveydenhoidon, asumisen, liikenteen ja viestinnän pulmat.

Toinen laadullisiin erittelyihin nojaava suuntaus on pessimistisempi. Sen edustajista mainittakoon Lewis Mumford ja Alvin Toffler. Heidän mukaansa tulevaisuus on nykyisyyttä vieraannuttavampi, rikollisempi, työmoraaliltaan huonompi, kamaistuneempi, epäinhimillisempi.

Yhteiskunnan kehitykseen liittyy pitkällä aikavälillä tiettyjä määrällisiä muutoksia. Niiden havainnollistamiseksi tarvitsemme numerot ja mallit. Tietyn määrällisen rajan jälkeen yhteiskunta kokee laadullisia muutoksia. Niihin varautuaksemme tarvitsemme laadullista tietoa elämäntapojemme muutoksista ja niiden edellytyksistä.

Subjektiivisuus versus objektiivisuus

Subjektiivisen tulevaisuuden "povauksen" tuntee siitä, että sen laatija ei kykene täsmälleen erittelemään ennusteen taustalla olevia perusteluja. Hän vain esittää jonkin tulevaisuutta koskevan luvun tai lausuman. Subjektiiviselle ennusteelle on ominaista sen ainutlaatuisuus. Yleensä se ei saa taakseen muita ennakoijia. Tuo ennuste lähtee lausujansa intuitiivisesta hahmotuksesta tai kokonaisnäkemyksestä, joka taas perustuu ennustajan perittyihin ja hankittuihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Tällainen ennustetoiminta on silloin kysymyksessä kun puhutaan, että ennustaminen on taidetta.

Tuollaisen ennustaja-akrobaatin on omattava muunlaista auktoriteettia, joka tekee ennusteen uskottavaksi, koska hän ei perustele ennustettaan sellaisin perustein, jotka muut voisivat tunnistaa oikeiksi tai vääriksi. Henkilökohtaisiin näkemyksiin pohjaavaa ennustetoimintaa ei voida opettaa eikä sen laatua voida valvoa.

*huleek a
ennustelija jos
hulee voidaan
vauriota
tulevaisuutta*

Ovatko objektiiviset ennakkoinnit sitten ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne tyydyttäisivät terveen järjen vaatimukset paremmin kuin subjektiiviset ennusteet?

Maaailma ei ole yksinkertaisen kellonkoneiston tapaan ennalta määrättyllä tavalla toimiva. Talouden mallissa sekä tuottajat että kuluttajat ovat vapaita päättämään. Taloudellinen kehitys seuraa juonekkaammin mallia, jossa tapahtuminen ei tapahdu ennakolta määrättyllä tavalla. Tästä ei voi johtaa sitä, että taloudelliset tapahtumat olisivat täysin ennakoimattomia. Eihän siitäkään, ettemme tiedä kaikkea voida johtaa sitä, ettemme tiedä mitään.

*ajatus
halli*

Ennakkoinnilla on rajansa. Eräät asiat ovat vaikeita tai mahdottomia ennakoida riittävän yksityiskohtaisesti. Joidenkin asioiden kohdalla tarkkojen ennusteiden kustannukset nousevat niin korkeiksi, ettei laadinnalle löydy rahoittajia. Taloudelliset tapahtumat ovat aina epävarmoja. Esi-merkkeinä ennakkoinnin ulkopuolelle jäävistä asioista ovat päätöksentekijöiden henkilökohtainen etiikka, henkilökohtaiset ennakkoluulot ja kunnianhimo. Normaaliolosuhteissa ei murhata presidenttiä. Ei myöskään pyritä ennakoimaan poikkeuksellisten henkilöiden osaa kehityksen muovaajana.

Tavallisesti ennustajat tekevät sen virheen, etteivät he erottele taloudellisia ennakoitavia asioita niistä, joita ei periaatteessakaan voi ennustaa. Tuolloin ennuste muuttuu osittain profetiaksi ja lakataan olemasta tekemisissä käsin kosketeltavien asioiden kanssa.

Taloukasvu

On helppoa mutta turhanpäiväistä ennakoida tulevaisuus muuttumattomaksi. Talous on inhimillisten tapahtumainkulkujen mukaisesti jatkuvan monisäikeisen muutoksen tilassa. Siksi sen kehitys on vaikea mutta arvokas ennakoida.

Yksinkertainen kasvuennuste lähtee siitä, että keskeiset taloudellista kehitystä kuvaavat muuttujat lisääntyvät myös tulevaisuudessa samalla nopeudella kuin menneisyydessä. Syksyn 1979 EVA-päivillä povattiin ensi vuosikymmeneksi kolmen, neljän prosentin keskimääräistä vuosittaista kokonaistuotannon kasvua maassamme. Tuollainen kasvu saattaa olla näillä näkymin hyvinkin todennäköinen. Kolmen prosentin vuosivauhdilla kokonaistuotanto kaksinkertaistuisi 24 vuodessa ja neljän prosentin vuosivauhdilla 18 vuodessa.

Vuosikymmenen tai parin ajan voi tuollainen korkoa korolle kasvu olla nykyisillä tuotantomahdollisuuksilla ja markkinointinäkyksillä siedettävä. Voimme helposti kuvitella mitä tapahtuu, jos kaikki nykyinen tavara kaksinkertaistuu. Tuloksena on nykyistä hirvittävämpi arkipäivä yhtäältä toisaalta nykyistä enemmän mahdollisuuksia haittojen hoitoon. On luonnollista taipua muuttuvan tulevaisuuden kannalle.

Talouskehitys voi lyhyinä aikaväleinä edetä suoraviivaisen mallin mukaan. Pidemmällä aikavälillä mallin on oltava monimutkaisempi. Malli on jaettava rakenteellisesti mielekkäisiin osiin. On tarkasteltava mitä mahdollisuuksia luonnonvarojen, työvoiman, tuotantokoneiston ja rahoituksen suhteen on tuollaiseen kaksinkertaistumiseen vuoteen 2000 mennessä. Tuotantomahdollisuuksien ohella talouden on imetettävä tuotetut tavarat ja palvelukset. Tämän edellytyksenä on reaalisten kulutusmahdollisuuksien kasvu ulkomailla ja kotimaassa. Tämä kytkee tuottavuuskehityksen ja kilpailukyvyn kehityksen välityksellä kysynnän ja tarjonnan. Talouden kasvumalli on ikiliikkuja.

Tulevaisuudessa samalla tavalla kuin menneisyydessä talouskasvun rajat ovat talouden ulkopuolisia. Ensi vuosikymmenellä kohtaamme energiapulman, uuden kansainvälisen talousjärjestyksen, kansainvälistymisen, teknologian muutoksen, työetiikan muutoksen, viestintäjärjestelmän muutoksen jne. Nämä edellyttävät sopeutumista ja valmentautumista. Sopeutuminen on vaikeata ja jatkuvaan muutokseen sopeutuminen vielä vaikeampaa.

Kasvun ohjanta

Talouskasvu voi tapahtua monella tavalla. Monimutkaisen järjestelmän muutos voi tapahtua joko korkoa korolle kasvuna tai korvaavana kasvuna. Eläinpopulaatio lisääntyy ensimmäisellä tavalla, jos ympäristö ei aseta suurenemiselle esteitä. Korvaava kasvu on silloin kysymyksessä, kun esimerkiksi jollakin rajatulla alueella kaksi eläinlajia kilpailee elintilasta.

Korkoa korolle kasvumallissa vaihtoehtojen välillä ei ole kilpailua.

Todellisuudessa ei ole äärettömiä ympäristöjä, jossa kasvu voisi rajoittomiin jatkua. Luonnollisempaa on korvaava kasvu, jossa kilpailua esiintyy. Taloudessa kilpailua on toimialan, yhteisön tai tietyn tyyppisten yritysten sisällä yhtä hyvin kuin vastaavien toimintayksiköiden välillä. Äärellisessä maailmassa aikaa myöten paras voittaa ja korvaa huonomman.

Kasvua voidaan havainnollistaa takaisinsyötöllä. Monimutkaisessa järjestelmässä on takaisinsyöttö kyseessä silloin, kun jokin järjestelmä vahvistaa tai heikentää saamansa ärsykkeen. Vahvistaminen merkitsee järjestelmän toiminnan kiihtymistä ja heikentäminen merkitsee järjestelmän sisältämiä säilyttäviä, jarruttavia ominaisuuksia.

Luonnolliselle tapahtumiselle ovat ominaisia jarruttavat takaisinsyöttöjärjestelmät. Samoin sisältävät monimutkaiset taloudelliset järjestelmät ohjausyksiköitä, jotka toimivat katastrofeja estävinä jarruina. Markkinatalous on tuollainen itsesäätelävä takaisinsyöttöjärjestelmä.

Talouspoliitikot puhuvat vastaavasti järjestelmän tavoitteista. Eräänä ihanteena on tasaisen talouskasvun utopia. Perusteltiinhan syksyn kahden prosentin revalvaatiota ja runsaan prosentin koronnostoa sillä, että ne tukevat pyrkimyksiä tasaiseen talouskasvuun.

Lähes kaikki kiihtyvään kasvuun johtavat järjestelmät ovat keinotekoisia, ihmisten laatimia. Eräs tällainen on Yhdysvaltojen pörssiromahdus vuonna 1929. Tuota ennen rahaviranomaiset pitivät korkotasoa keinotekoisien alhaalla. Rahaa sain lainaksi helpolla. Monet pyrkivät rikastumaan ostamalla lainarahoilla pörssiosakkeita. Sitten viranomaiset korottivat korkoa

pörssikeinottelua hillitäkseen. Myyjiä oli paljon enemmän kuin ostajia. Pörssikurssit romahtivat tunnetuin seurauksin. Olihan lainojen takeina käytetty pörssiosakkeita.

Keinotekoisesti kyetään hetkellisesti kasvu kiihdyttämään, mutta monimutkainen taloudellinen järjestelmä palauttaa sen aikanaan luonteenomaisen kasvu-uran tuntumaan.

Kriisi

Nykyinen terroristi tuskin eroaa 1800-luvun loppupuolen anarkista tai nihilististä muutoin kuin tehokkaamman aseistuksensa suhteen. Vallitsevalla järjestelmällä on aina ollut vastustajansa.

Vaivaako yhteiskuntaamme kriisi, joka uhkaa koko länsimaista elämäntapaa? Demokratian laimentuminen on merkinnyt aikaisempaa selvemmin sitä, että nykyisin ja tulevaisuudessa on entistä vaikeampaa kilpailla siten, että jokainen voittaa.

Yhteiskunnan kehitykselle ominaisia ovat aina olleet myös jyrkät muutokset. Tässä yhteydessä käytetty kriisin käsite on lainattu lääkäreiden sanastosta. Tuossa kielenkäytössä kriisi viittaa taudinvaiheeseen, jolloin joudutaan punnitsemaan riittävätkö elimistön omat voimat elvytykseen. Runousopissa kriisi merkitsee tarinan käännekohtaa.

Yhteiskunnallisten asioiden yhteydessä kriisi on kysymyksessä jonkin yhteiskunnallisen järjestelmän kohdalla silloin kun järjestelmää kohdanneen

ongelman ratkaisemiseen ei enää ole omia mahdollisuuksia. Yhteiskunnalliset ristiriidat ovat kysymyksessä olevan järjestelmän kohdalla kärjistyneet katastrofiksi.

Koko länsimainen yhteiskunta ei tuon määritelmän mukaan ole kriisissä. Tuolla ankaralla määritelmällä ei ole tahdottu selittää pois niitä syvällisiä pulmia, jotka joka päivä uhkaavat monimutkaisissa ympäristöissä toimivia talousyksiköitä.

Yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyy tietyllä todennäköisyydellä ajautuminen kriisiin. Vaikka tuo tapahtuma onkin verraten harvinainen, voitaisiin yksittäisten talousyksiköiden toimintaa vakiinnuttaa, jos selvitettäisiin kehitykseen liittyvät yhteiskunnalliset turvallisuusrajat. Esimerkiksi kuinka suuren työttömyysasteen, kuinka korkean vuosittaisen inflaatiovauhdin, kuinka pienen kasvun, kuinka suuren vaihtotaseen vajeen jne. kokonaistaloudellinen kehitys sallii ajautumatta vakavaan kriisiin?

Kehityksen päämäärät

Ennakointi on menneisyyden jatke. Sen avulla selvitetään ihmisten mielialoja, tekoja ja saavutuksia ajassa, jota ei vielä ole. Tulevaisuus on sellainen joksi ihmiset sen nyt haluavat. Ihmisten haluamisille on tyyppillistä, että niitä on hyvin vaikea tarkastella objektiivisesti.

Eurooppalaiset jakaantuivat 300 vuotta sitten uskonnon perusteella eri ryhmiin. Nyt tuo vastaava jaottelu tapahtuu poliittisten puoluekantojen perusteella.

Jean-Jacques Rousseau ja Voltaire muiden muassa kehittivät Ranskassa kungingasvallan aikana käsitteen yhteiskuntasopimuksesta. Tuo henki on sittemmin valanut luottamusta kansanvaltaisen yleisten asioiden hoidon kannattajiin ja toteuttajiin. Aate, jonka mukaan jokaisella kansalaisella on itsestään, automaattisesti oikeus ja velvollisuus elää vapaana ja toteuttaa itseään, on 200 vuoden ikäinen.

Vapaus ei tuossa merkityksessä välttämättä ole itsestään selvyys tulevaisuudessa. Useilla tahoilla ovat tulevaisuudentutkijat korostaneet tiukan sääntelyn ja valvonnan lisäämisen välttämättömyyttä ihmiskuntaa väijyvien uhkien lieventämisessä. Historiaan vedoten voimme pelätä pahinta, sillä diktatuuri yhteiskunnan jollakin lohkolla on taipuvainen leviämään joka paikkaan. Tästä meitä muistuttavat 1920- ja 1930-lukujen patologiset yhteiskuntaideologiat.

Ideologisen tyhjyyden sijaan on viime vuosikymmeninä tarjottu teknistä vaihtoehtoa. Yhteiskunnan kehityksen päämäärät on pyritty asettamaan sillä tavalla, että ne olisivat kaikille puolueille hyväksyttäviä. Tällaisina yhteisesti hyväksytyinä kehityksen tavoitteina ovat tasa-arvo ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, taloudellinen tehokkuus, henkilökohtainen vapaus sekä järjestys ja vakaa kehitys. Noihin yleisiin päämääriin pyritään sitten alistamaan mm. talouspolitiikan tavoitteet.

Yleiset päämäärät ovat ideologioista irrallaan, mutta sellaisia, että kaikki poliittiset puolueet voivat ne hyväksyä. Tuoreen kasvukyvyn niille antaa se, että niitä ei tällä hetkellä voi missään yhtä aikaa saavuttaa. Ne ovat ristiriitaisia, mutta niin on yhteiskuntammekin. Kun niitä pyritään yhtä aikaa toteuttamaan rakennamme silloin kenties konkreettista utopiaa.

I TYÖVOIMA

Viime vuosikymmenen alussa Pekka Kuusi opetti kirjallaan "1960-luvun sosiaalipolitiikka" suomalaiset käyttämään sosiaaliturvajärjestelmää. Lähivuosien kokemuksen perusteella tuntuu siltä, että nyt kansamme tulisi seuraavien vuosikymmenien varalle opettaa elämään työttöminä. Viettämään aikansa oman mielensä mukaan. Elämän edellytykset tipahtaisivat mekanisoituneen, automatisoituneen, pientä piirtoa myöten suunnitellun ja varman tuotantojärjestelmän tuloksena vapaasti kunkin käytettäväksi. Tähän tuotantoprosessiin osallistuisi nykyistä huomattavasti vähemmän ihmisiä. Robotit tekisivät työn. Järjestelmä olisi niin hienorakenteinen ja niin herkkä, etteivät siihen poropeukalot saisi koskea.

Utopioita on helppo maalailla. Asenteellisesti emme ole valmiit tuollaiseen nykyistä huomattavasti laajempaan toimitettomuuteen. Taloudellisesti meillä ei siihen ole nyt eikä lähivuosikymmeninäkään varaa. Edessämme on monia yhteiskunnan kehityksen edellyttämiä rakennustöitä ja niihin liittyviä hankkeita, joiden vaatiminen kustannusten peittämiseksi bruttokansantuotteen on lisäännytävä määrältään muutaman prosentin keskimääräistä vuosivauhtia tulevina vuosikymmeninä. Eräänä tällaisena keskeisenä asiana on energiapulman ratkaisun etsiminen.

Äskeisen laman kärjistämä työttömyysongelma säilynee pitkälle 1980-luvulle. Samaan aikaan olisi muokattava maaperää työvoiman sopeutumiselle tulevaisuudessa. Työvoima on perinteisesti ollut ratkaiseva tuotannontekijä. Myös tulevaisuudessa työvoima säilyy merkittävänä taloudellisia arvoja luovana tuotannontekijänä.

Työvoima tuotannontekijänä ei ole tähän päivään saakka sopeutunut kirkkasta elinkeinoelämän muutokseen. Työttömyys on tyypillinen matalasuhtedanneilmiö. Pidemmällä aikavälillä puhutaan työllisyyden rakennesiirtymistä.

Elinkeinoelämän kehitys asettaa lähivuosisikymmeninä erilaisina muutosilmiönä haasteita työvoimalle. Haasteisiin vastaamista helpottaisi, jos varautuisimme niihin etukäteen. Voimme käyttää keinoja alan kansainvälisen kehityksen tarkkaa seurantaan, elinkeinorakenteen kehityksen ennakoimista ja työvoiman koulutuksen sopeuttamista em. kehityssuuntiin. Tämä tieto tulisi vielä yhdistää yritystasoa myöten kaikkien työvoimapolitiittiseen päätöstentekoon.

Työtön työläinen ymmärtää ilman lisäselityksiä tilanteensa. Työttömyyskäsitteellä on huomattava yleispoliittinen merkitys. Työttömyysasteeseen vedoten voidaan ajaa erilaisia yhteiskunnan kehitystä muokkaavia asioita.

Silloin kun käsite on osana talouspolitiikan suunnittelijoiden ja toimeenpanijoiden arsenaalia, tulisi käsitteen tulkintaan kiinnittää erityistä huomiota. Viime aikoina onkin työttömyysasteen tulkintaa koskeva keskustelu vilkastunut.

OECD:n tulevaisuudentutkimuksen yhteydessä on havaittu tämä ongelma. Tätä kuvaa lausuma, että 1970-luvun työttömyysaste on aivan toinen käsite kuin 1950-luvulla. Korkeat työttömyysasteet teollistuneissa maissa ja nuoristyöttömyyden lisääntyminen ovatkin keskeisiä huolenaiheita kaikissa pidemmän aikavälin taloudellista kehitystä kartoittavissa tutkimuksissa.

Ruotsissa on miljoona ihmistä rakenteellisista syistä työttömänä, vaikka tilastot virallisesti osoittavat vähempää. Näin kirjoittaa selvityksiinsä perustellen Ruotsin valtion tilintarkastusviraston tutkija Leif Drambo raportissaan "Hämääntynyt työmarkkinavallankumous".

Ruotsalaisen selvityksen innoittamana myös Suomessa on jonkin verran katsottu tätä ongelmaa ja päädytty samansuuntaisiin tuloksiin. Työvoima tuotannontekijänä on kokenut 1970-luvulla huomattavia muutoksia. Tämä ilmenee sosialistisissa teollisuusmaissa työn tuottavuuden alenemisena ja kapitalistisissa teollisuusmaissa työttömyyden lisääntymisenä. Taustalla ovat kaikki taloudelliset ja yhteiskunnalliset tekijät, jotka ovat ylipäättään olleet kehityksen pontimina. Välimatka tapahtumaan on liian lyhyt tai kehitys niin monisäikeinen, että syyt voitaisiin puristaa yhdeksi pieneksi tekijöiden joukoksi.

Vaikka emme pyrkisikään selvittämään perussyitä tapahtumiseen, voimme kuitenkin muuttaa työttömyyskäsitteen tulkintaa, kun käytämme sitä taloudellista tilannetta arvioidessamme tai talouspolitiikkaa suunnitellessamme.

Viimeisten kahdenkymmenen viiden vuoden mittaan työttömyyden yksilötaloudelliset seuraamukset ovat muuttuneet. Samoin on työttömyyden kokonaistaloudellinen merkitys muuttunut. Työttömyydestä on kehkeytymässä talouspolitiikan väline sen sijaan, että se olisi seuraus taloudellisen tilanteen lamaantumisesta. Nykyinen nousukausi olisi oivallinen esimerkki siitä miten talouskasvun kiihtyminen vain vähän vaikuttaa virallista työttömyysastetta alentavasti. Työttömyysasteen ja hintatason muutoksen välinen käänteinen riippuvuus ei kovinkaan täsmällisesti näytä pätevän kansantaloudessamme. Tämän riippuvuuden sijasta havaitaan työn tuottavuuden muutosten ja

työttömyysasteen välillä selväpiirteisempi riippuvuus. Työttömyysasteen kohotessa työn tuottavuus myös nousee.

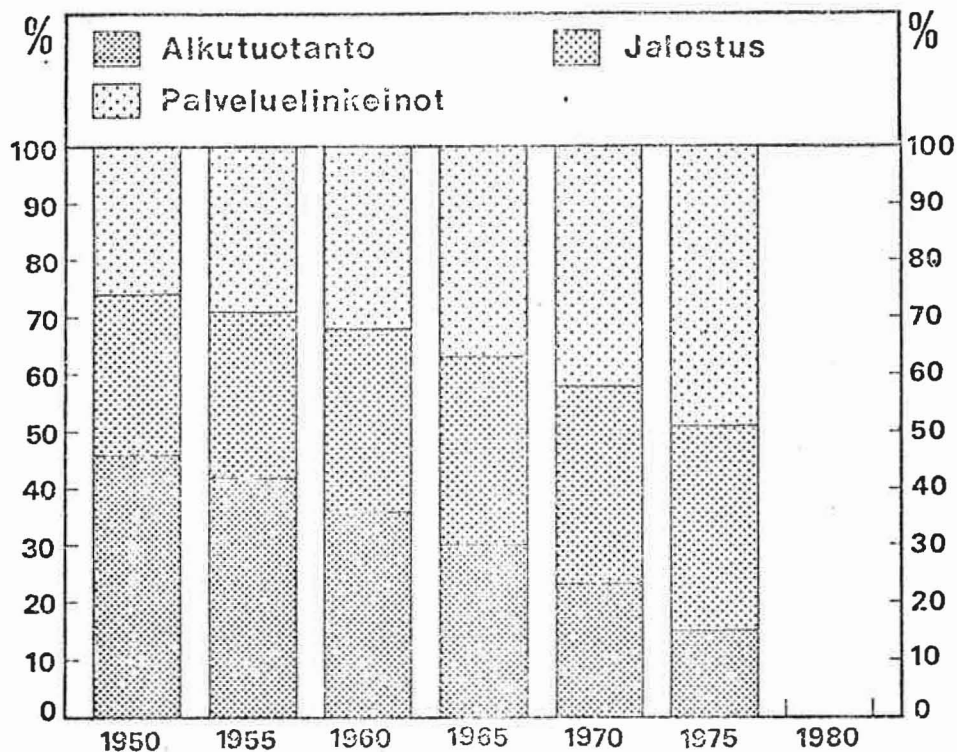
Työttömyysasteen yleispoliittisen merkityksen lisääntymisen myötä on sen talousteoreettinen käyttökelpoisuus tullut aikaisempaa kyseenalaisemmaksi.

TYÖVOIMA ERISSA MAISSA

	työvoiman % osuus työikäisestä väestöstä percentage of population of working age (15-64)		työvoiman % osuus percentage of labor force in						työvoiman keskimääräinen kasvu vuosittain, % average annual growth of labor force		
			maataloudessa agriculture		teollisuudessa industry		palvelu- ammateissa services				
	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960-70	1970-77	1977-2000
Alankomaat	61	65	11	6	42	45	47	49	1.6	1.2	0.6
DDR	65	62	18	10	48	51	34	39	-0.2	0.2	0.4
Iso-Britannia	65	63	4	2	48	43	48	55	0.6	0.2	0.4
Neuvostoliitto	63	66	42	19	29	46	29	35	0.7	1.4	0.7
Norja	63	63	20	8	37	37	43	55	0.5	0.6	0.5
Puola	61	67	48	34	29	38	23	28	1.7	1.7	0.9
Ranska	62	63	22	10	39	41	39	49	0.7	1.0	0.6
Ruotsi	66	64	14	5	45	37	41	58	0.9	0.2	0.2
SLT	68	65	14	5	48	48	38	47	0.2	0.8	0.1
Suomi	62	68	36	14	31	38	33	48	0.5	1.1	0.5
Unkari	66	67	38	19	35	58	27	23	0.5	0.4	0.2
Yhdysvallat	60	65	7	3	36	33	57	64	1.7	1.6	0.8

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

TYÖLLINEN TYÖVOIMA SUOMESSA ELINKEINOITTAIN, %

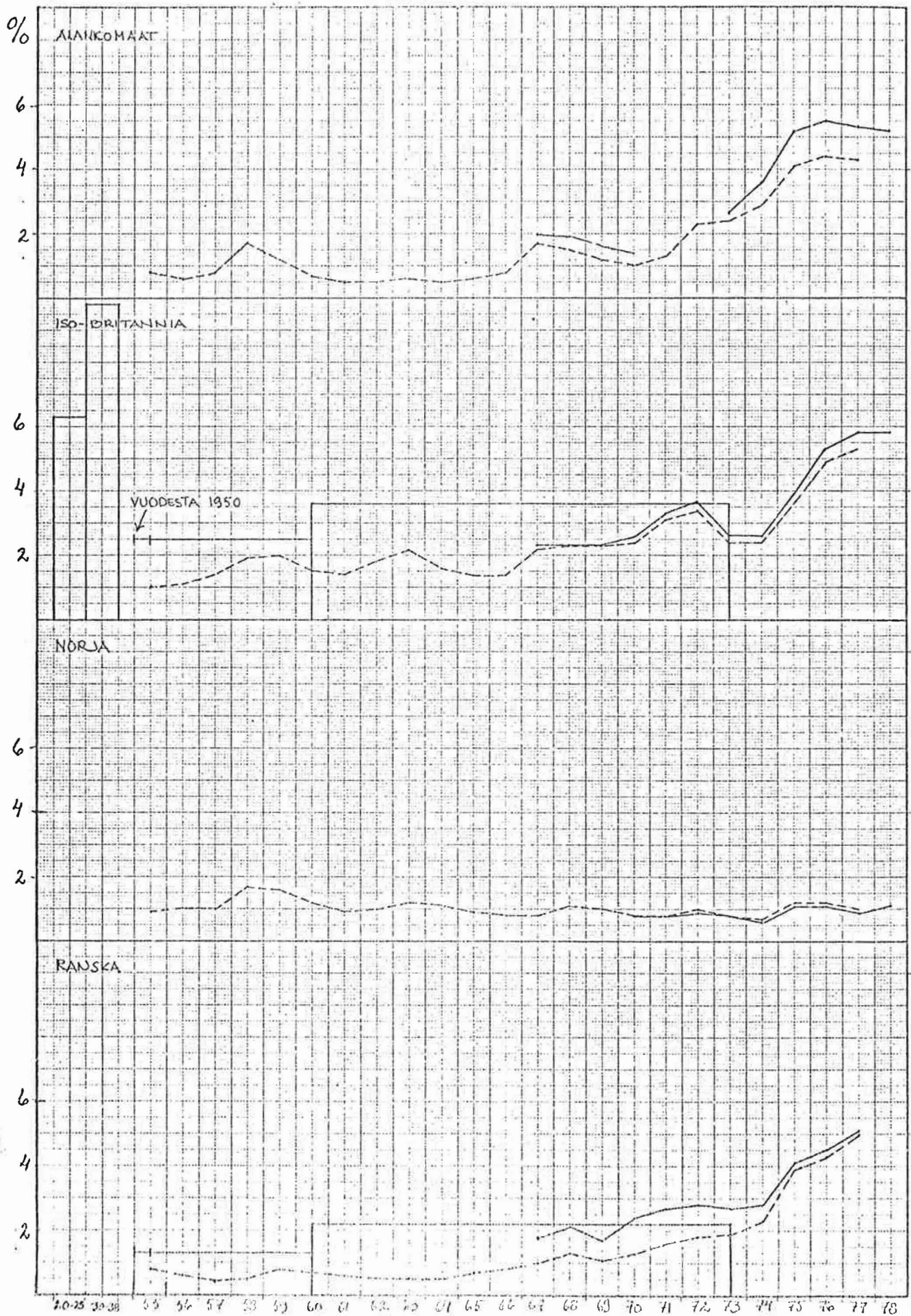
VÄESTÖN IKÄRAKENNE 1950 - 1970 JA ENNUSTETTU IKÄJAKAUMA 1978 - 2010:

alle työikäinen (alle 15 vuotiaat), työikäinen (15-64 vuotiaat) ja työ-
iän ylittävä (yli 65 vuotiaat) väestö, %

vuosi	alle 15 vuotiaat	15-64 vuotiaat	yli 65 vuotiaat
1950	30	63	7
1960	30	63	7
1970	24	67	9
1978	21	67	12
1980	20	68	12
1990	20	67	13
2000	18	68	14
2010	17	68	15

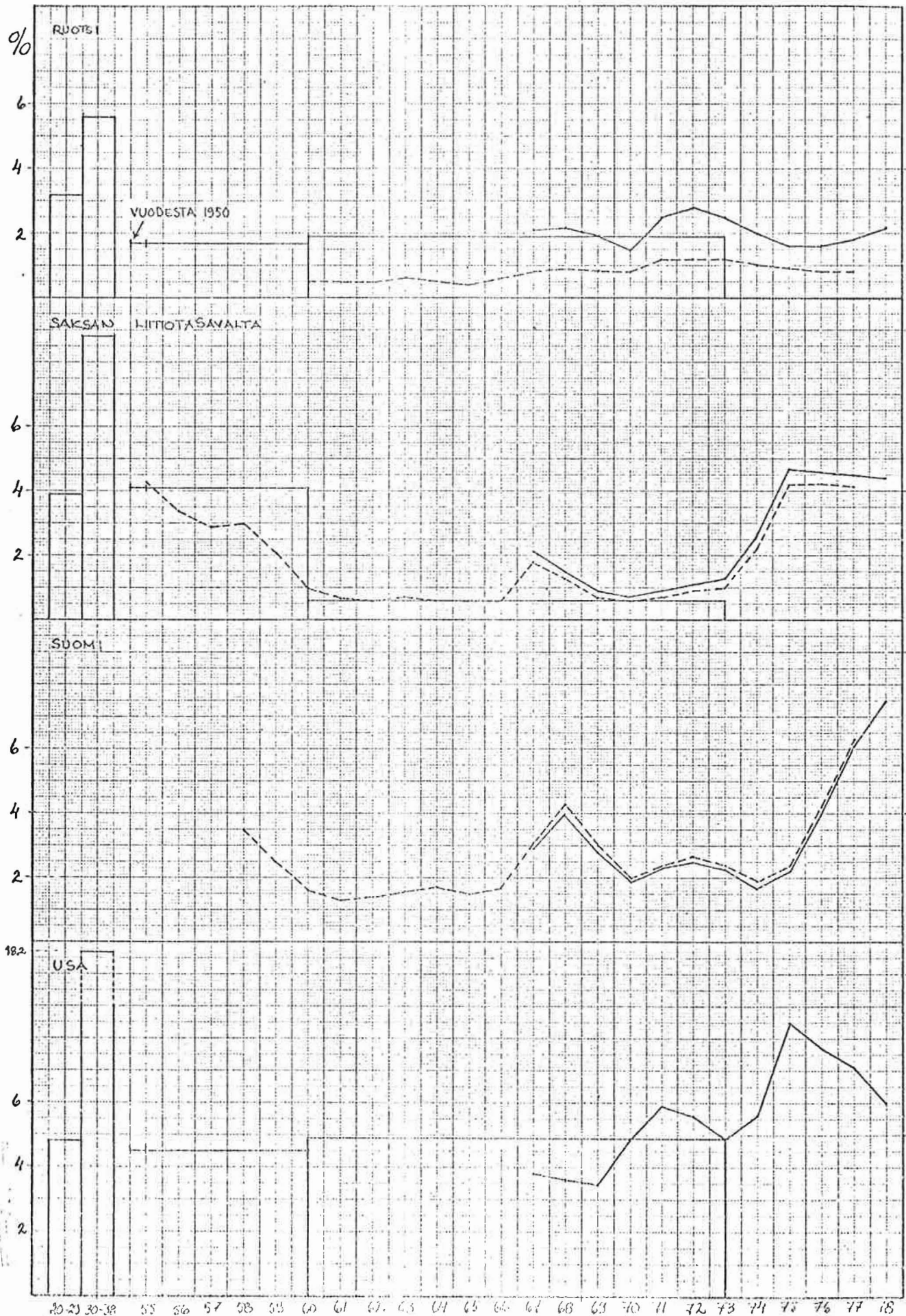
Lähde: Katsaus Suomen väestönkehitykseen, Tilastokeskus 1975 ja
Kunnittainen väestöennuste 1978-2010, muuttoliikkeen sisältävä
laskelma, Tilastokeskus 1978.

TYÖTTÖMYYSASTE ERAISSA MAISSA VUOSINA 1920 - 1977

(jatk....)

(jatk.)

Lähteet:

— Suhdanne, 1971 - 1979
 ---- Economic Bulletin for Europe, Vol. 30, N:o 2
 UNITED NATIONS, New York 1979
 Monthly Labour Review, US Department of Labour

II KIINTEÄ PÄÄOMA

Sijoituksilla kiinteään pääomaan siirrämme nykyisyyden tulevaisuuteen. Näin lyhyen aikavälin todellisuus kytkeytyy välttämättä pitkän aikavälin kehityksen mahdollisuuksiin ja rajoituksiin. Poikkeuksellisen pitkään jatkunut taloudellisen toimeliaisuuden vaimeus on jäytännyt elinkeinoelämämme rakenteeseen koloja ja mätää kohtia, joiden seuraukset heijastuvat etäälle tulevaisuuteen.

Vain jälkikäteen voidaan kriisin syyksi panna rahan spekulatiivinen sijoittuminen tai virheinvestoinnit. Investointipäätöksiä tehdessä nämä seikat eivät ole arviointiperusteiden joukossa. Tänäankään emme varmasti kykene arvioimaan millaisten pääomavälineiden avulla saamme parhaan vastineen tulevaisuudessa rahoillemme.

Voimme poimia muutaman odotettavissa olevan kehityspiirteen, johon päätöksenteko tulevaisuudessa tulisi sopeuttaa. Valtion tukipalkkiot, luottotakuut, edulliset lainat jne. ovat korvanneet vakavaraisuutta ja kannattavuutta kriteereinä. Kysymyksessä saattaa olla hyvä järjestelmä, mutta se on immuuni markkinamekanismin signaaleille. Ajan mittaan tuloksena saattaa olla kysyntää vastaamaton tarjonta eli vinoutunut tuotantorakenne.

Siirryttäessä valtaviin laitoksiin, joiden rakentaminen ei enää ole yhden yrittäjähengen innostuksen tulos, liukuu tekemisen vastuu kollektiiville. On kai yhdentekevää nimitetääkö tuota järjestelmää kapitalistiseksi valtioksi vai valtiokapitalismiksi. Olennaista on omistuksen ja vastuun erillisyyks.

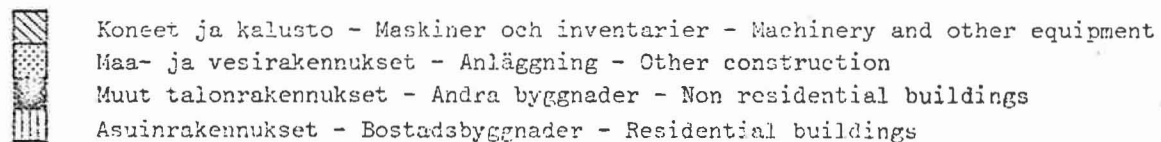
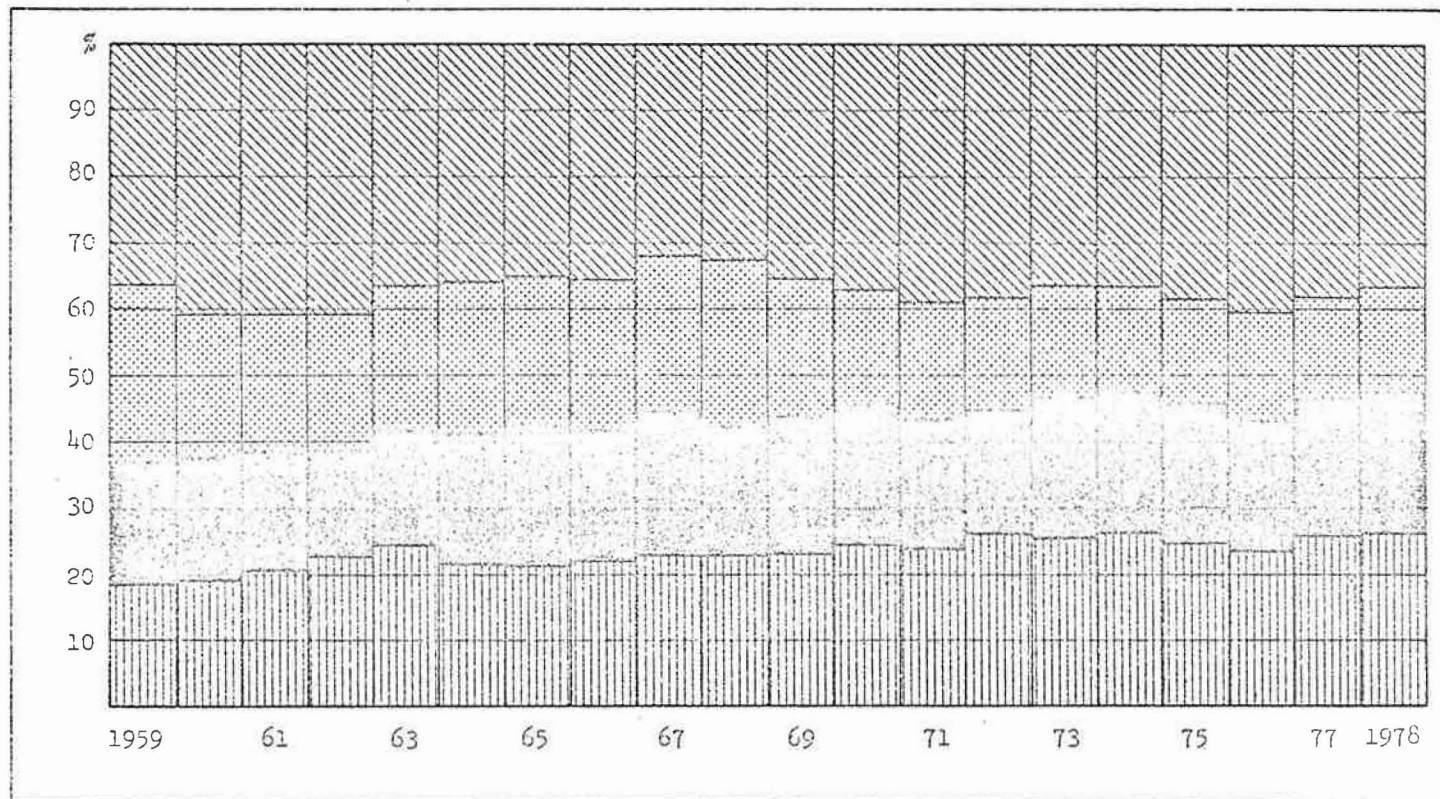
Rahoja pantaessa kiinteään pääomaan tulisi pitää huoli siitä, että teollisuuden saama osa on riittävän suuri tyydyttämään tulevaisuudessakin teollisuustuotteiden kotimaisen kysynnän ja sen lisäksi maksamaan viennillä tavaroiden ja palvelusten nettotuonnin. Tämän rajoittimen unohtaminen saattaa vaarantaa myöhemmin muuten ehkä lyhyellä aikavälillä suotuisan kokonaistaloudellisen kehityksen.

JULKISTEN KULUTUSMENOJEN, YKSITYISTEN KULUTUSMENOJEN JA BRUTTOINVESTOINTIMENOJEN KESKIMÄÄRÄINEN KASVU VUODESSA ERISSA MAISSA, %

	Keskimääräinen kasvu vuodessa, %					
	julkinen		yksityinen		investoinnit	
	1960-70	1970-77	1960-70	1970-77	1960-70	1970-77
Alankomaat	3.1	2.6	6.1	3.4	6.8	-1.4
DDR	..	..	..	..	..	..
Iso-Britannia	2.2	3.2	2.3	1.1	5.0	0.1
Neuvostoliitto	..	..	..	..	..	..
Norja	6.4	5.4	4.1	4.4	5.1	7.1
Puola	..	..	..	..	..	..
Ranska	3.4	3.3	5.5	4.6	7.3	2.2
Ruotsi	5.4	3.1	3.8	2.6	5.0	1.8
SLT	4.1	4.2	4.6	2.8	4.1	-1.0
Suomi	5.7	5.3	4.3	3.8	4.3	1.7
Unkari	..	..	..	..	..	..
Yhdysvallat	4.1	1.6	4.4	3.3	4.8	0.7

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

PÄÄOMATAVARARYHMIEN OSUUDET KOTIMAISESTA BRUTTOPÄÄOMANMUODOSTUKSESTA VUOSINA 1959-1978
 Shares of types of capital goods in gross domestic fixed capital formation in 1959-1978

Lähde: Asuntohallituksen tilastoja 1949-1978 (kesäkuu 1979).

III TIETOTAITO JA TEKNOLOGIA

Elämme tieteen ja yltäkylläisyyden aikakautta. Tiedämme, että näin ei ole aina ollut eikä näin voi rajatta jatkua. Tulevaisuutta ei enää nykyisin nähdä kiistatta yhtä yleisesti valoisana kuin vielä vuosikymmen sitten. 1960-luvulla uskoimme nykyistä herkemmin tiedon ja tekniikan pitävän tehokkaasti huolen myös huomisesta.

Olemme kuluvalle vuosikymmenellä järkyttyneinä tajunneet taitamattomuutemme elää maailmanlaajuisessa yhteisössä siten, että elämän laatu jatkuvasti kohenee ja elintaso jakaantuu aikaisempaa tasaisemmin maapallon väestön kesken. Tieto ja teknologia eivät tuohon riitä. Yhteisö, jossa elämme on ihmiskeskeinen, mutta samalla pöyhkeä.

Kielitoimiston suosittama sanakummajainen "tietotaito" heijastaa oivallisella tavalla ajatustottumusten tylsistymistä. Antiikin kreikkalaiset filosofit erottivat tiedon ja taidon toisistaan. Tieto sinänsä oli arvoton. Tarvittiin tiedon käyttäjää ennen, kuin tieto jotakin merkitsi. Tarvittiin erityinen tiedonkäyttötaito. Tiedon käyttäjän taito oli hankittava samalla tavalla kuin muutkin taidot. Edellytyksenä oli koulutus ja harjaantuminen samalla tavalla kuin käsityöläinen oppii ammattinsa. Päämääränä oli tuolloin hyvä ammattitaito. Koulutuksen päämääränä hyvä tiedonkäyttötaito. Näin kreikkalaisten ajatustaipumusten mukaan.

Tiedon ja tekniikan uudenlaista taitamista edellytetään tulevaisuudessa. Meillä ei ole mahdollisuutta selvittää pälkähästä palaamalla takaisin sen paremmin keskiaikaan kuin vanhaan aikaan.

Tulevaisuus asettaa vaativan haasteen tieteelle ja tekniikalle. Sopeutumista saattaisi helpottaa, jos aikaisempaa enemmän voitaisiin selvittää tulevaisuuden muutosilmiöiden koulutusjärjestelmälle asettamat edellytykset. Koulutusta on pidetty tulevaisuuden airuena. Koulutus on edelleenkin keskeinen keino rakennettaessa ihmiskeskeistä, kansainvälistyvää yhteiskuntaa. Tulevaisuuden ongelmien ratkaisua ei helpota niinkään tiedon määrän kasvattaminen kuin ongelmien ratkaisukykyyn kuuluvien taitojen lisääminen.

SUOMEN, NORJAN JA RUOTSIN TUTKIMUS- JA KEHITYSMENOT SUHTEESSA BRUTTO-KANSANTUOTTEeseen, %

	Suomi	Norja	Ruotsi
1973	0.9	1.2	1.7
1975	1.0	1.3	1.9

SUOMEN, NORJAN JA RUOTSIN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖVUODET SATAA ASUKASTA KOHTI VUONNA 1975

	Suomi	Norja	Ruotsi
a) koko tutkimus- ja kehityshenkilöstö	2.9	3.3	4.7
siitä yritykset	1.3	1.5	2.8
b) akateemisesti koulutettu henkilöstö	1.3	1.5	1.7
siitä yritykset	0.5	0.6	0.7

SUOMEN, NORJAN JA RUOTSIN TUTKIMUS- JA KEHITYSMENOJEN JAKAUTUMINEN SEKTOREITTAIN VUONNA 1975, %

	Suomi	Norja	Ruotsi
Yritykset	52	48	65
Yksityiset voittoa tavoittelemattomat laitokset	1	1	0
Julkinen sektori	26	20	10
Korkeakoulut	21	31	25

Lähde: Suomen Tulevaisuudennäkymät Muuttuvassa Euroopassa, Hudson Research Europe Ltd, Pariisi 1979, s. 75.

KOULUTUSJAKAUMA ERISSÄ MAISSA

	Peruskoulutuksen saaneet, % ikäryhmästä* Numbers enrolled in primary school as percentage of age group						Yläasteen koulutuksen saaneet % ikäryhmästä* Numbers enrolled in secondary school as percentage of age group		Korkeamman koulutuksen saaneet 20-24 vuotiaasta väestöstä Numbers enrolled in higher education as percentage of population aged 20-24	
	yhteensä total		miehet male		naiset female		1960	1976	1960	1976
	1960	1976	1960	1976	1960	1976				
Alankomaat	105	101	105	101	104	102	58	92	13	26
DDR	112	94	111	92	113	95	39	90	16	30
Iso-Britannia	95	105	95	105	94	105	67	81	9	17
Neuvostoliitto	100	97	100	98	100	97	73	73	11	22
Norja	118	102	118	102	118	102	53	89	7	22
Puola	109	100	110	102	107	99	50	55	9	17
Ranska	144	108	144	106	143	110	46	85	8	24
Ruotsi	98	96	95	96	96	97	55	70	9	28
SLT	133	..	..	..	134	..	53	..	6	20
Suomi	97	103	100	104	95	102	74	97	7	19
Unkari	101	99	103	99	100	99	46	63	7	12
Yhdysvallat	118	..	..	..	..	..	64	..	32	58

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

* % kunkin maan vastaavasta ikäryhmästä, prosentoin ylittäessä 100 %, mukaan laskettu iältään virallisen kouluiän alittavat tai ylittävät oppilasmäärät.

KOULUTUSJAKAUMA SUOMESSA IKÄLUOKITTAIN, SUKUPUOLEN MUKAAN, 1960, 1970

	Ammattikoulutuksen saaneet, % väestöstä		Keskiasteen koulutuksen saaneet, % väestöstä		Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % väestöstä		Ammattikoulutuksen saaneista ammatissa toimivia, % väestöstä	
	1960 miehet	1970 miehet	1960 miehet	1970 miehet	1960 miehet	1970 miehet	1960 miehet	1970 miehet
-24	3.5	10.7	3.3	10.2	0.2	0.5	3.2	8.6
25-34	20.0	40.7	13.9	30.1	6.2	10.5	19.4	39.0
35-44	17.2	25.9	5.9	18.1	2.8	7.7	17.1	25.6
45-54	13.6	19.5	9.0	13.6	4.6	5.8	13.4	18.5
55-64	10.7	15.0	6.8	10.0	3.9	4.8	9.4	11.9
65+	8.8	11.2	5.0	6.9	3.8	4.2	3.4	2.1
Yht.	9.6	18.3	6.9	14.1	2.7 (1.5)*	4.1 (2.3)*	8.9	16.0
	naiset		naiset		naiset		naiset	
	1960	1970	1960	1970	1960	1970	1960	1970
-24	3.5	9.5	3.2	8.9	0.3	0.6	2.7	7.0
25-34	18.4	38.2	12.9	28.7	5.4	9.4	13.6	29.2
35-44	12.8	22.7	9.1	16.3	3.7	6.3	9.3	17.7
45-54	10.1	15.7	6.8	11.8	3.2	3.9	7.5	11.7
55-64	8.2	11.6	5.1	8.3	3.0	3.3	5.0	6.0
65+	5.7	8.2	3.3	5.2	2.4	2.9	0.8	0.5
Yht.	8.1	15.6	5.9	12.2	2.2 (0.8)*	3.4 (1.6)*	5.6	10.8

1) Väestölaskenta osa VII B, koulutus

2) Väestölaskenta osa VII A, koulutus

* Akateemisen loppukoulutuksen suorittaneet, % väestöstä

IV MAATALOUS

Maatalouden osuus kokonaistuotannon jalostusarvosta oli vuonna 1978 vähän vaille kuusi prosenttia. Se sitoi vastaavasti työvoimaa hieman yli kymmenen prosenttia. Tulevaisuudesta emme yhtä varmasti osakaan vastaavia lukuja esittää. Varmoja voimme olla siitä, että seuraavina vuosikymmeninä tämä elinkeinoelämämme sarka kokee kivuliasta sopeutumistaan tulevaisuuden ongelmiin.

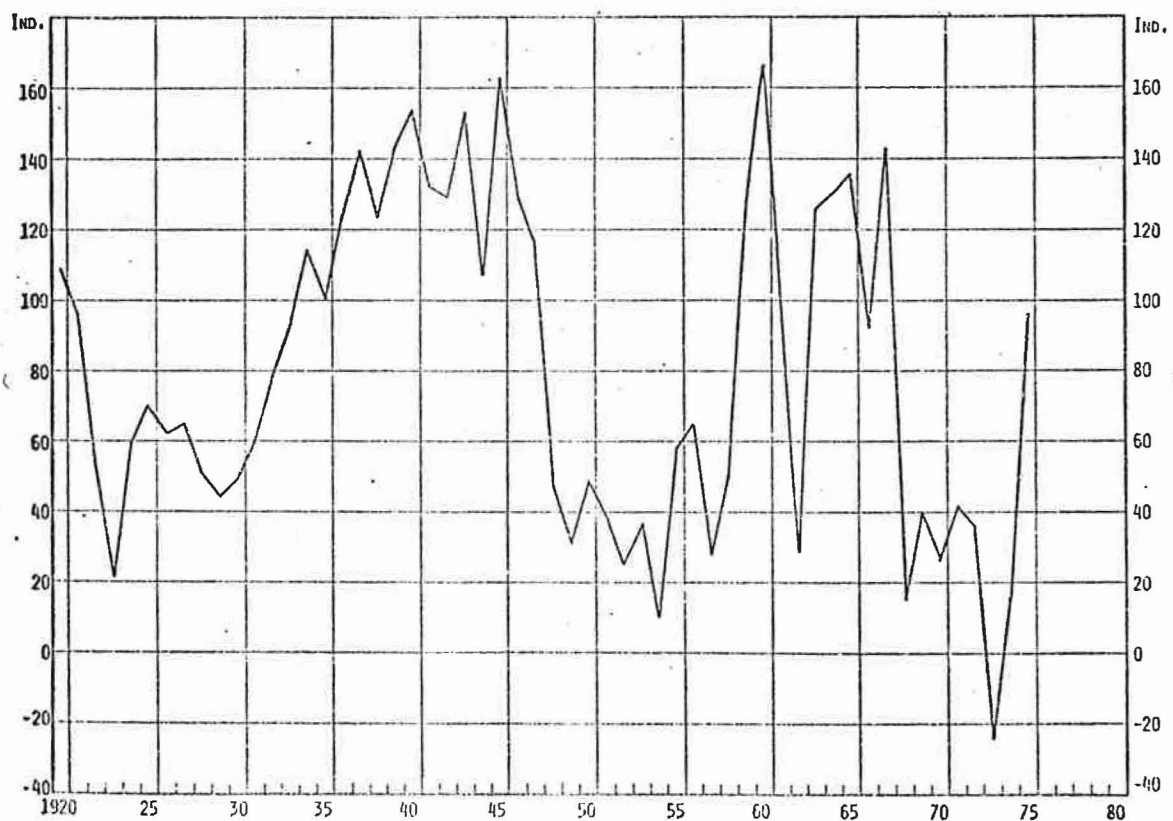
Ruotsin maatalous työllisti 1870-luvun alussa 4/5 työllisestä työvoimasta, mutta tänään vastaavasti viisi prosenttia. Jos elinkeinoelämämme rakennemuutos seuraa sitä mitä läntisessä naapurissa tapahtuu, on vielä odotettavissa jonkinmääräistä työvoiman siirtymistä maataloudesta lähivuosikymmeninä. Kokonaistalouden kannalta maatalouden luovuttama työvoima ei ole ainoa tulevaisuuden pulma.

Maatalouden suhteellinen tuottavuus on pysynyt lähivuosikymmenet matalana. Muut elinkeinoelämän osat ovat maksaneet tuotantotuen, vientituen, avustukset maatalouden tuotantopanoksiin jne. Pitkään aikaan ei ole voitu soveltaa liiketaloudellisen kannattavuuden kriteereitä maataloutta kokonaistaloudellisesti säädeltäessä. Vaikka yksittäinen viljelijä käyttääkin markkinamekanismin osoittimia omassa taloudessaan, ei tämä merkitse sitä, että maataloutta kokonaisuudessaan kehitettäisiin taloudellista kannattavuutta, tehokkuutta ja voiton optimointia tarkastimina pitäen. Maatalouden kehittämistä on perusteltu muilla kuin puhtaasti taloudellisilla seikoilla. Samalla tavalla myös tulevaisuudessa ei-taloudelliset perusteet, joita ovat mm. omavaraisuuden turvaaminen, väestön tasainen jakautuminen maassamme, maaseudun elämäntyyli ja siihen

liittyvät perinteiset kulttuuriarvot, ohjaavat varojen siirtymistä maatalouteen. Jos nykyiset suuntaukset jatkuvat, niin myös tulevaisuudessa maanviljelys vie suhteellisesti enemmän varoja kuin se tuottaa.

Maatalouden voi ylläkuvatulla tavalla nähdä kunnioitettavia arvoja säilyttävänä, mutta kalliina hyvinvointivaltion harrasteena tulevaisuudessa. Vastapainona on kuitenkin huomattava maatalouden osa eräänä tulevaisuuden pulmien ratkaisijana. Kaiken tehokkaan, kiihkeän lisäämisen sijasta maatalous tarjoaa mahdollisuuksia hieman maltillisempaan elämänmuotoon, joka on eräitä muita elinkeinoelämän haaroja sopusuhteisemmin sidoksissa luonnon edellytyksiin ja niiden hyväksikäyttöön ihmisen kaikinpuoliseksi kehittämiseksi.

REAALINEN PUHDAS TUOTTO VILJELYMÄÄRÄTÄ KOKOEN KESKIMÄÄRIN, INDEKSI (1935 = 100)

LÄHDE: TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUSLUOKI 1922-1938.
TUTKIMUKSIA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUSLUOKI 1939-1960,
MAATALOUDEN TALOUDELLISEN TILAN TILASTOJA SUOMEN MAATALOUDEN KANNATTAVUUSLUOKI 1960-1975, MAATALOUDEN
TALOUDELLISEN TILAN TILASTOJA.

* SARJA DEFLATOITU ELINKÄSTÄINDEKSI (1935 = 100)

METSÄTALOUDEEN TYÖPANOS VUOSINA 1860-1970, 1000 TYÖVUOTTA

	keskimäärin	%-muutos
1860 - 1870	52.0	
1870 - 1880	53.5	2.9
1880 - 1890	56.4	5.4
1890 - 1900	65.4	16.0
1900 - 1910	85.9	31.3
1910 - 1920	94.7	10.2
1920 - 1930	115.3	21.8
1930 - 1940	122.5	6.2
1940 - 1950	150.0	22.4
1950 - 1960	150.4	0.3
1960 - 1965	129.9	-15.8
1960 - 1965	115.7*	-43.7
1965 - 1970	80.5*	
1960 - 1970	97.9*	

* Metsätalouden työpanos vuosina 1860-1965 1000 työvuoatta

Lähde: Kunnas, Heikki J.: Metsätaloustuotanto Suomessa 1860-1965
Suomen Pankin kasvututkimuksia, Helsinki 1973, s. 128-130.

* Tehdyt työvuodet metsätalouden ja uiton töissä vuosina 1959-77
työvoimatiedustelun perusteella, metsätalous ja uitto yhteensä.

Lähde: Metsätilastollinen vuosikirja 1977, Metsäntutkimuslaitos,
Suomen virallinen tilasto XVII A:10, s. 123.

ITSEHOIDETUN MAATALOUDEN TYÖMENEKKI: työpäivien lukumäärä viljelyhehtaaria
kohti keskimäärin

koko maa (keskimäärin)

	miehet	Δ %	naiset+lapset	Δ %
1912 - 18	25.05		22.26	
1922 - 30	23.74	-5.2	21.60	-3.0
1930 - 35	22.73	-4.3	21.49	-0.5
1935 - 40	21.32	-6.2	21.79	1.4
1940 - 45	17.96	-5.8	21.09	-3.2
1945 - 50	20.55	14.4	18.89	-10.4
1950 - 55	19.01	-7.5	17.40	-7.9
1955 - 60	17.60	-7.4	15.69	-9.8
1960 - 65	16.60	-5.7	13.43	-14.4
1965 - 70	14.10	-15.0	9.42	-30.0
1970 - 75	11.88	-14.3	6.87	-23.8

10 - 25 ha:n tilat (II lk)

1912 - 18	31.36		34.77	
1922 - 30	30.16	-3.8	29.80	-14.3
1930 - 35	27.44	-9.0	27.74	-6.9
1935 - 40	25.28	-7.9	27.30	-1.6
1940 - 45*	22.54	-10.8	27.65	1.3
1945 - 50	24.26	7.6	23.39	-15.4
1950 - 55	21.48	-11.5	18.72	-20.0
1955 - 60	19.48	-9.3	16.12	-13.9
1960 - 65	17.87	-8.3	13.73	-14.8
1966 - 70**	25.14		20.87	
1970 - 75	22.85	-9.1	17.28	-16.8

Lähde: Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1922-1938,
Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1959-1960,
Maataloushallituksen tiedonantoja sekä tutkimuksia Suomen
maatalouden kannattavuudesta 1960-1975, Maatalouden taloudelli-
sen tutkimuslaitoksen julkaisuja.

* Vuodesta 1942 II lk vain Etelä-Suomen osalta

** Suuruusluokat I ja II yhdistetty (Etelä-Suomi)

Maatalouden, metsätalouden, metsästyksen ja kalastuksen työllisyys

1948-1977*, 1000 työvuotta

	keskiarvo	Δ %
1948 - 1950	674.4	
1950 - 1960	630.3	-6.5
1960 - 1970	519.7	-17.5
1970 - 1977*	333.3	-35.9

Lähde: Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1948-1964 ja 1964-1977.

VARSINAISEN MAATALOUDEN AKTIIVIPÄÄOMAN YHTEINEN PÄÄKÄ VILJ. HEHTAARIA

KOHTI KESKIMÄÄRIN: INDEKSI (1935 = 100) KIIINTEIN HINNOIN

	mk		mk
1922	65.5	1951	159.2
23	68.9	52	165.3
24	69.2	53	176.1
25	70.3	54	187.9
26	75.1	55	207.5
27	80.0	56	196.0
28	85.0	57	183.4
29	88.3	58	177.6
1930	95.7	59	183.6
31	101.1	1960	187.7
32	100.2	61	196.4
33	101.0	62	196.6
34	101.6	63	195.9
35	100.0	64	188.9
36	103.0	65	187.7
37	102.6	66	149.7
38	105.8	67	145.8
39	108.5	68	158.4
1940	91.8	69	159.4
41	81.2	1970	160.9
42	145.3	71	156.2
43	133.9	72	157.2
44	149.8	73	150.6
45	179.2	74	181.4
46	120.3	75	190.0
47	145.8		
48	121.9		
49	152.2		
1950	148.3		

Lähde: Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1922-1938, Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1939-1960, Maataloushallituksen tiedonantoja sekä tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1960-1975, Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja.

VARSINAINEN ITSFOIDETTU MAATALOUS ILMAN METSÄÄ: PÄÄKÖN VÄLINEN SUHDE KESKIMÄÄRIIN, %*

	varastot		kalusto		kotieläinistö		rakennukset		perusparannukset		maa	
	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %
1912 - 1918	2.0		7.5		13.8		38.6		0.19		37.6	
1921 - 1930	2.1	5.0	9.6	26.0	14.1	2.2	40.6	5.2	1.1	478.9	32.2	-14.4
1930 - 1940	1.9	-9.5	8.3	-13.5	12.3	-12.8	43.4	6.9	2.4	118.2	31.4	-2.5
1940 - 1950	1.7	-10.5	10.0	20.5	19.0	54.5	35.8	-17.5	2.4	0.0	30.9	-1.6
1950 - 1960	1.7	0.0	12.6	26.0	10.4	-45.3	47.3	32.1	3.0	25.0	24.7	-20.1
1960 - 1970	5.8	241.2	15.4	22.2	11.0	5.8	39.4	-16.7	4.6	53.3	23.7	-4.0
1970 - 1975	9.6	65.5	13.8	-10.4	15.2	38.3	18.9	-52.0	4.0	-13.0	38.5	62.4

* Keskiarvoprosentit eivät summaudu täsmälleen sadaksi.

Lähde: Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1912-1938, Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1939-1960, Maataloushallituksen tiedonantoja, sekä tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1960-1975, Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja.

VARSINAISEN MAATALOUDEN AKTIIVIPÄÄKÖN YHTEINEN MÄÄRÄ VILJ. HEHTAARIA
KOHTI KESKIMÄÄRIIN: INDEKSI (1935 = 100) KIINTEIN HINNAIN

	mk		mk
1922	65.5	1951	159.2
23	68.9	52	165.3
24	69.2	53	176.1
25	70.3	54	187.9
26	75.1	55	207.5
27	80.0	56	196.0
28	85.0	57	183.4
29	88.3	58	177.6
1930	95.7	59	183.6
31	101.1	1960	187.7
32	100.2	61	196.4
33	101.0	62	196.6
34	101.6	63	195.9
35	100.0	64	188.9
36	103.0	65	187.7
37	102.6	66	149.7
38	105.8	67	145.8
39	108.5	68	158.4
1940	91.8	69	159.4
41	81.2	1970	160.9
42	145.3	71	156.2
43	133.9	72	157.2
44	149.8	73	150.6
45	179.2	74	181.4
46	120.3	75	190.0
47	145.8		
48	121.9		
49	152.2		
1950	148.3		

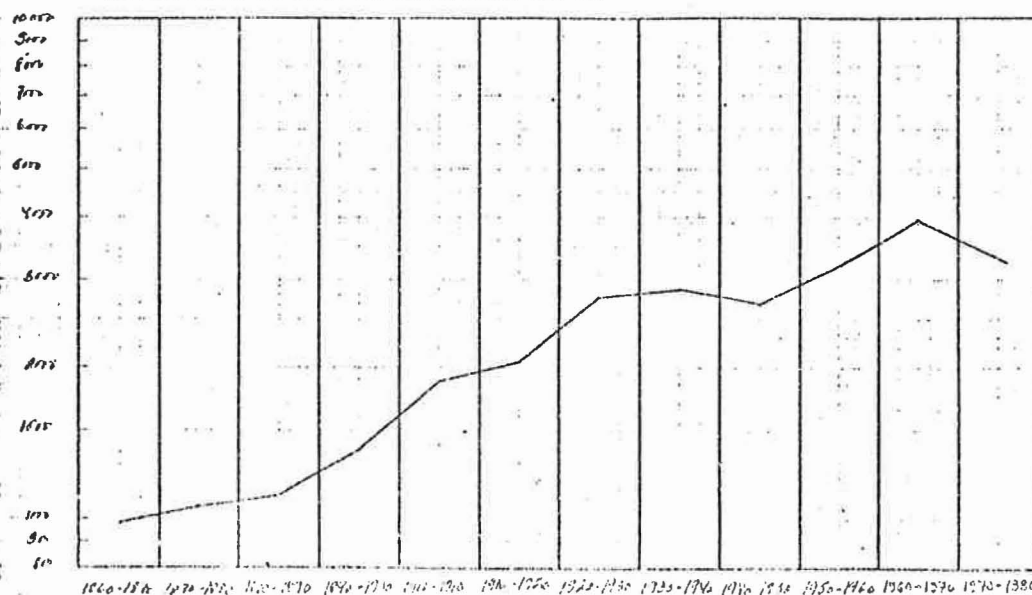
Lähde: Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1922-1938, Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1939-1960, Maataloushallituksen tiedonantoja, sekä tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta 1960-1975, Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja.

METSÄTALOUDEN BRUTTOKANSANTUOTE-ERÄ VUODEN 1926 HINNAIN VUOSINA 1860-1977

	keskiarvot	%-muutos
1860 - 1870	986.3	
1870 - 1880	1068.0	8.3
1880 - 1890	1113.5	4.3
1890 - 1900	1382.2	24.1
1900 - 1910	1891.3	36.8
1910 - 1920	2045.9	8.2
1920 - 1930	2764.8	35.1
1930 - 1940	2873.2	3.9
1940 - 1950	2698.0	-6.1
1950 - 1960	3200.0	18.6
1960 - 1965	3953.3	23.5
1965 - 1970	3969.2	0.4
1970 - 1977	3260.6	-17.9

Lähteet: Kunnas, Heikki J.: Metsätaloustuotanto Suomessa 1860-1965, Suomen Pankin kasvututkimuksia IV, Helsinki 1973, s. 168-171 sekä Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1964-1977.

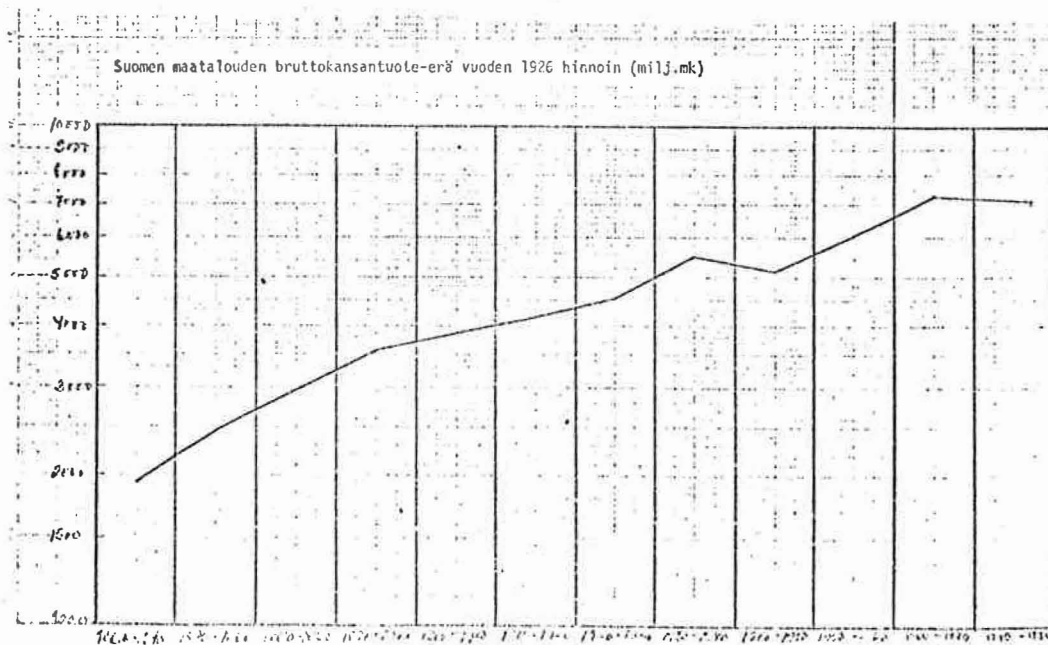
Metsätalouden BKT-erä vuoden 1926 hinnoin vuosina 1860-1977

SUOMEN MAATALOUDEN BRUTTOKANSANTUOTE-ERÄ VUODEN 1926 HINNAIN (MILJ. MK)

	keskimäärin	%-muutos
1860 - 1870	19.4	
1870 - 1880	24.5	26.2
1880 - 1890	28.9	17.8
1890 - 1900	35.9	24.1
1900 - 1910	38.8	8.1
1910 - 1920	41.7	7.5
1920 - 1930	45.2	8.5
1930 - 1940	55.2	22.0
1940 - 1950	51.2	-7.3
1950 - 1960	60.1	17.5
1950 - 1970	72.8	21.1
1970 - 1977	71.7	-1.5

Lähteet: Viita, Pentti: Maataloustuotanto Suomessa 1860-1960, Suomen Pankin kasvututkimuksia I, Helsinki 1965, s. 54-55. Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1948-1964 ja 1964-1977.

V JULKINEN TALOUS

Julkisen sektorin kulutusmenojen osuus bruttokansantuotteesta on lisääntynyt 12 prosentista vuonna 1960 runsaaseen 20 prosenttiin vuonna 1977 (vanhan SNA:n mukaan). Julkisen sektorin investointimenot ovat pysyneet vastaavan ajanjakson seitsemänä prosenttina bruttokansantuotteesta. Tulonsiirtomenojen prosenttiosuus oli 9 vuonna 1960 ja 14.5 vuonna 1977. Yhteensä näiden julkisten menoerien prosenttiosuus bruttokansantuotteesta oli 28 vuonna 1960 ja vastaavasti se oli lähes 43 vuonna 1977. Tuolloin ylitettiin 40 prosentin aikaisemmin maagisena pidetty raja. Julkinen sektori käytti viidenneksen koko kansantalouden työpanoksesta vuonna 1977. Julkisen talouden kasvu ei ole ainoastaan suomalainen ilmiö. Kansainvälisissä vertailuissa olemme tuolla luvulla suuruusjärjestyksessä läntisten teollisuusmaiden keskivaiheilla. Pitkälle teollistuneet länsimaiset hyvinvointivaltiot ovat sietäneet viime vuosikymmeninä varsin huomattavia kansantalouden julkisen sektorin kasvuja. Julkisen talouden pursuaminen on saanut äänekkäitä vastustajia liikkeelle ja osoittamaan miten kansantalouden ongelmat ovat lisääntyneet ja vaikeusasteeltaan koventuneet julkisen sektorin kasvun myötä. On osoitettu yhteydet hintojen nousun kiihtymiseen eli inflaatioon, hidastuneeseen talouskasvuun, lisääntyneeseen työttömyyteen ja ylipäättään yritystoiminnan lamaantumiseen. Nämä ilmiöt ovat havaittavissa viimeisten parin vuosikymmenen aikana, jolloin länsimailla noudatettiin talouspoliittista strategiaa, jonka keskeisenä osana on ollut veropolitiikan välityksellä suoritettava kokonaistaloudellisen kehityksen sääntely. Tämä yhdistetään englantilaisen Lordi Keynesin kehittämään talouspolitiikan teoriaan. Luonnollisena seurauksena tästä on sitten ollut julkisen talouden merkityksen kasvu. Sääntelymekanismi ei olekaan enää toiminut toivotulla tavalla. Pulmien kasvaessa etsitään syntipukkeja, jotta voitaisiin näin

YKSITYISELTÄ JULKISELLE SEKTORILLE TAPAHTUVIEN BRUTTO-
TULONSIIRTOJEN* OSUUS BRUTTOKANSANTUOTTEESTA MARKKINA-
HINTAAN ERAISSA MAISSA VUOSINA 1950-52, 1957-59, 1974, %

	1950-52 keski- määrin	1957-59 keski- määrin	1974
Alankomaat	32.9	30.2	47.1
DDR			
Iso-Britannia	31.8	28.9	36.9
Neuvostoliitto			
Norja	28.3	32.0	46.3
Puola			
Ranska	29.7	32.8	37.5
Ruotsi	25.3	31.1	44.7
SLT	32.2	33.4	39.1
Suomi	30.2	29.9	35.4
Unkari			
Yhdysvallat			

Lähde: Juhani Ristimäki: Verorasituksen kansain-
välinen vertailu, Taloudellinen Tutkimus-
keskus, Helsinki 1962.

* Bruttotulonsiirtoihin on luettu välittömien ja
välillisten verojen ja veronluontoisten maksujen
ohella myös muut tulonsiirrot yksityiseltä jul-
kiseksi sektorille.

VEROJEN JA JULKISEN VALLAN TULOJEN OSUUS BRUTTOKANSANTUOTTEESTA (KOTIMAINEN BRUTTOKANSANTUOTE) ERAISSA
MAISSA 1960, 1968 JA 1975

	Verojen osuus bruttokansantuotteesta %						Julkisen vallan kaikki tulot bruttokansantuotteesta, %		
	Välittömät			Välilliset					
	1960	1968	1975	1960	1968	1975	1960	1968	1975
Alankomaat	-	14	17	-	11	12	-	42	54
DDR	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iso-Britannia	11	14	17	13	15	13	30	38	40
Neuvostoliitto	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Norja	-	15	16	-	14	18	-	41	50
Puola	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ranska	6	7	7	16	16	15	34	38	42
Ruotsi	15	19	22	10	13	14	32	44	52
SLT	9	10	12	14	14	13	35	36	41
Suomi	11	14	17	14	15	13	32	36	40
Unkari	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yhdysvallat	9	15	13	6	9	9	17	30	31

Lähde: Yearbook of National Accounts Statistics 1976, Volume I, UNITED NATIONS, New York 1977.

jakaa vastuuta virhesuuntauksesta ja vaikeuksista oman piirin ulkopuolelle. Tällaiseksi onkin otettu julkinen sektori.

Demokratian lisääntyminen on merkinnyt yksilön vaikutusmahdollisuuksien kasvamista, mutta usein unohdetaan se, että tämä edellyttää vastaavasti yksilön velvollisuuksien laajentumista. Näistä velvollisuuksista pyritään selviytymään mahdollisimman vähin ponnistuksin. Tällaisena helppona keinona on verojen maksu. Näitä jatkuvasti enemmän kerättäviä varoja varten tarvitaan instituutio, julkinen sektori.

Julkisen sektorin merkitystä tulevaisuudessa korostaa mm. se, että keskeiset kasvualat, energia, liikenne ja viestintä kuuluvat suurelta osalta sen piiriin. Näihin palataan jäljempänä.

VI PALVELUELINKEINOT

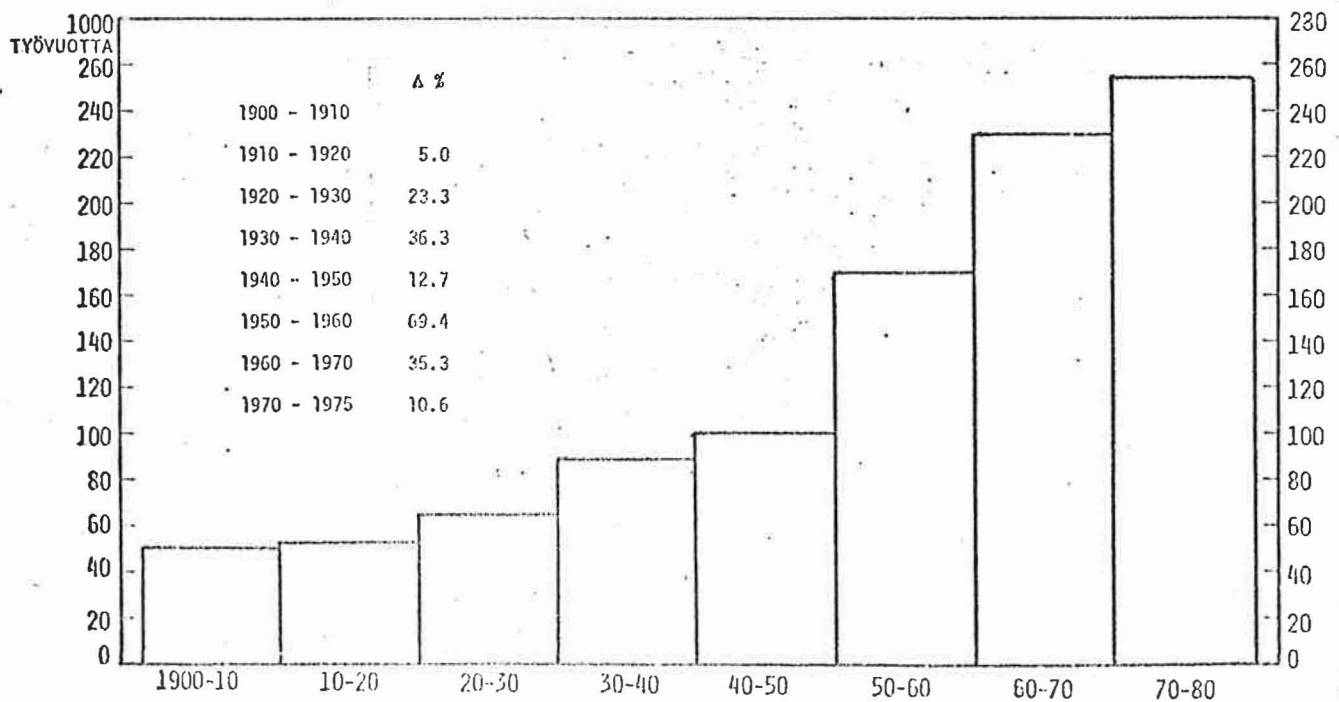
Tilastokeskuksen noudattaman luokittelun mukaisia palveluelinkeinoja ovat liikenne, kauppa, pankit, vakuutus, asuntojen omistus, yleinen hallinto ja maanpuolustus sekä palvelukset. Näissä elinkeinoissa tuotettiin viime vuonna 47 prosenttia bruttokansantuotteesta, se satoi samaan aikaan 53 prosenttia työvoimasta, ja vastasi 55 prosentilla kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta eli kiinteistä investoinneista.

Kansantaloutemme on muuttunut palveluvaltaiseksi. Elämme tietäen tai tietämättämme ainakin tilastoluokitusten mukaan palveluyhteiskunnassa.

Tämän kehityksen suunnan varmistaa kansainvälinen vertailu sekä markkinatalousmaiden että suunnitelmatalousmaiden osalta. Käytettävissä olevien kansainvälisten ennusteiden mukaan palveluelinkeinot lisäävät edelleen

osuuttaan kansantaloudessa. Ruotsissa palveluelinkeinot työllistivät runsaat 60 prosenttia työvoimasta vuonna 1977. Lähivuosina tämä osuus kasvaa siellä virallisten ennusteiden mukaan puolen prosenttiyksikön vuosivauhdilla. Palveluelinkeino on laajetessaan menettänyt muita elinkeinoelämän haaroja tukevan luonteen ja se on osaltaan muuttunut itseriittoiseksi siten, että tuo alkuperäinen luonne on hämärtynyt. Välttämättömien tarpeiden tyydyttämisen yhteydessä törmätään usein kylläisyyden asettamiin ylärajoihin. Näin käy tavaroiden kohdalla. Yhtä vääjäämätön ei ole tällainen raja palvelusten yhteydessä. Erään takarajan asettaa luonnostaan aika. Vaurauden noustessa palveluiden kysyntä lisääntyy. Näin on ollut tähän saakka. Hyvin suurella todennäköisyydellä palveluiden kysyntä lisääntyy lähivuosikymmeninä. Palveluelinkeinot sitovat muita elinkeinoja enemmän työvoimaa tulevaisuudessa. Tämä osa tulevaisuudesta ei ole yllättävää.

KAUPAN TYÖLLISYYS 1900-1960, 1000 TYÖVUOTTA

Lähteet: Forssell, Osmo: Laupia Suomessa 1960-1960, Suomen Pankin kasvututkimuksia X, Helsinki 1979, s. 104-105. Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1964-1977.

Huomattavasti yllättävämpää on palvelusten tarjonnassa tapahtuvat muutokset ja niiden vaikutukset muuhun kansantalouteen. Olemme viime vuosien aikana tottuneet ajatukseen liikennejärjestelmien muutoksen välttämättömyydestä, automaation soveltamisesta palveluiden tuotantotapahtumaan, elektroniikan vallankumouksesta viestinnässä ja monista muista tosiasioista. Yhteistä näille kaikille uusille asioille on, että ne ovat periaatteessa keksityt. Uupuu vain niiden soveltaminen käytäntöön.

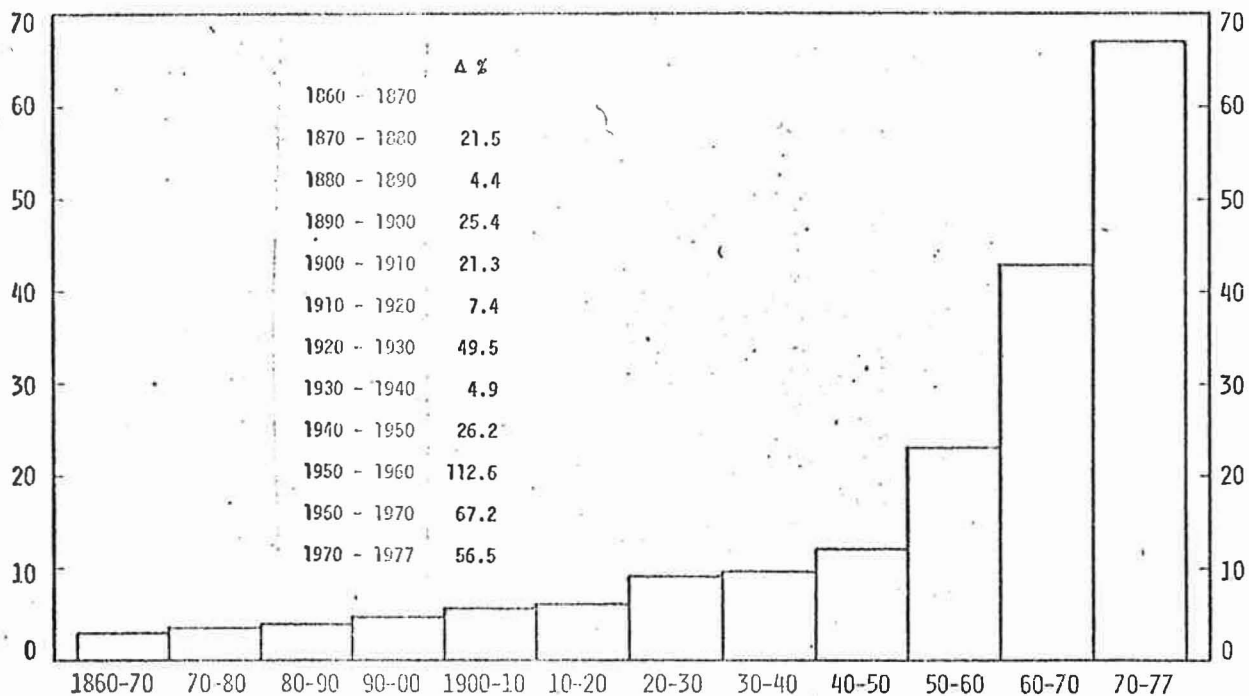
Edellisen perusteella herää kysymys: Miksi maassamme ei panna nykyistä enempää voimavaroja noin suuren ja tulevaisuuden pulmiltaan merkittävän kansantalouden osa-alueen tutkimiseen?

ASUNTOPALVELUSTEN HINTAINDEKSI 1860-1965 (1926 = 100)

	keskiarvo	Δ %
1860 - 1870	6.12	
1870 - 1880	5.80	-5.2
1880 - 1890	5.50	-5.2
1890 - 1900	5.60	1.8
1900 - 1910	6.8	21.4
1910 - 1920	18.9	177.9
1920 - 1930	93.0	392.1
1930 - 1940	108.1	16.2
1940 - 1950	313.5	190.0
1950 - 1960	1319.6	320.9
1960 - 1965	2013.3	52.6

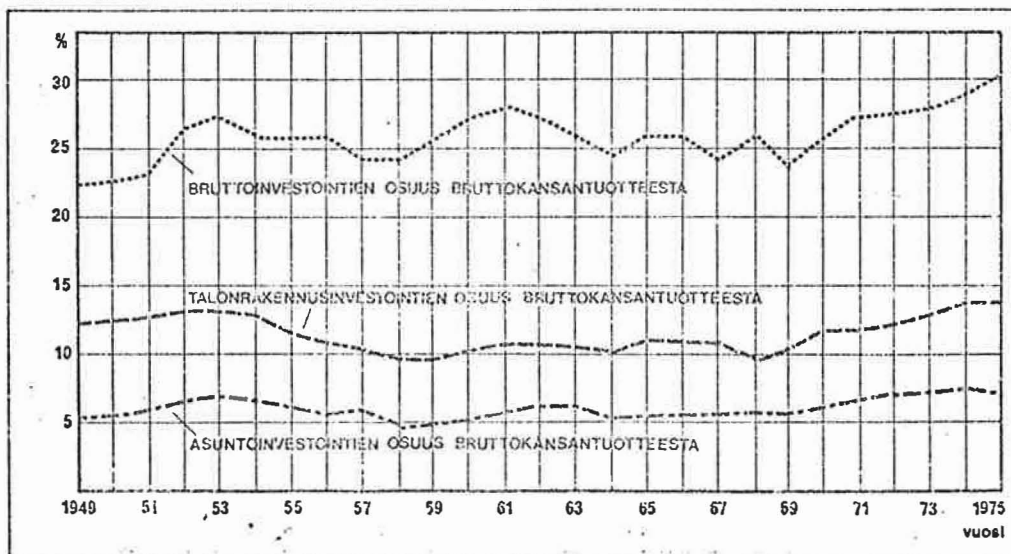
Lähde: Heikkonen, Eero: Asuntopalvelukset Suomessa 1860-1965, Suomen Pankin kasvututkimuksia III, s. 204-205.

BRUTTOINVESTOINNIT UUSIIN ASUNTOIHIN VUODEN 1926 HINNOIHIN 1860-1965, MILJ.MK

Lähteet: Heikkonen, Eero: Asuntopalvelukset Suomessa 1860-1965, Suomen Pankin kasvututkimuksia III, s. 216-217. Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1948-1964 ja 1964-1977.

BRUTTOINVESTOINTIEN, TALONRAKENNUSINVESTOINTIEN JA ASUNTOINVESTOINTIEN SUHTEELLISUUS BRUTTOKANSANTUOTTEESTA VUOSINA 1949-1975

Kuvio: Asuntohallituksen tilastoja 1949-1975, Helsinki, Elokuu 1976, s. 36.

RAUTATIEKULJETUSTEN REAALITARIFFI 1920 - 1977 (Valtionrautateiden yleinen tariffi-indeksi jaettuna elinkustannusindeksillä (1935 = 100))

Vuosi

1920	0.76	1951	0.97
21	0.77	52	1.16
22	0.79	53	1.14
23	0.78	54	1.16
24	0.77	55	1.20
25	0.84	56	1.17
26	0.86	57	1.08
27	0.85	58	1.14
28	0.83	59	1.13
29	0.83	1960	1.09
1930	0.88	61	1.11
31	0.96	62	1.09
32	0.97	63	1.11
33	1.00	64	1.04
34	1.01	65	0.99
35	1.00	66	0.95
36	1.00	67	0.98
37	0.95	68	0.95
38	1.02	69	0.93
39	1.02	1970	0.90
1940	0.93	71	0.93
41	0.85	72	0.92
42	0.81	73	0.89
43	0.75	74	0.84
44	0.71	75	0.88
45	0.63	76	0.95
46	0.75	77	0.95
47	0.77	78	0.93
48	1.03		
49	1.01		
1950	0.86		

VII TEOLLISUUS

Maamme teollisuus työllisti 27 prosenttia työvoimasta, vastasi 35 prosentilla kokonaistuotannon jalostusarvosta ja investoi runsaat 20 prosentilla kokonaisinvestoinneista vuonna 1978.

Ruotsin teollisuus työllistää siellä julkaistun virallisen ennusteen mukaan 24 prosenttia työvoimasta, vastaa runsaalla 34 prosentilla kokonaistuotannon jalostusarvosta ja investoi 23 prosenttia kokonaisinvestoinneista vuonna 1983.

Prosenttilukuja verrattaessa mielenkiinto kohdistuu työvoimaan. Jos kehitys Suomessa noudattaa ruotsalaista mallia, on meillä edessä voimakas työvoiman suhteellinen väheneminen teollisuudessa lähivuosina.

Toisen ongelmallisen kohdan muodostavat investoinnit. Ruotsin teollisuuden investointiaste on ennakoitu vielä viiden vuoden päähän varsin korkeaksi. Meillä sen tulisi olla vieläkin suurempi, jos haluamme saavuttaa Ruotsin teollisuuden etumatkaa.

Näistä luvuista voi vetää lähivuosiksi Suomen teollisuudelle tutuksi tulleen ohjeen. Työn tuottavuuden välttämättömän kohottamisen edellytyksenä on investointien lisääminen. Näin olisi toimittava, jos halutaan kuroa umpeen Ruotsin teollisuuden luomaa hyvinvointietumatkaa.

Kansainvälisesti kilpailukykyisen teollisuuden tehtävänä on tähän saakka ollut riittävän tulonmuodostuksen lisäyksen turvaaminen. Teollisuus on toiminut muurina, jonka suojassa elinkeinoelämä on voinut sopeutua ke-

hityksen mukanaan tuomiin pulmiin koko kuluneen vuosisadan. Tulevaisuus on näillä näkymin ainakin yhtä rikas ongelmista kuin menneisyys. Menneisyyden opetukset voimme käyttää hyväksemme hahmottaessamme nykyhetken päätöksenteollamme tulevaisuutta haluamamme kaltaiseksi. Pitkällä aikavälillä (pätöksentekotavan vaihtumiseen kuluva aika) teollisuus joutuu ylläpitämään elinkeinoelämän uudistusvoimaa ja kasvuhakuisuutta aikaisempaa hankalammassa ympäristössä. Tulevaisuuteen varautuminen vaatii entistä tehokkaampaa raaka-aineiden, ympäristötekijöiden sekä hallinto- ja ohjausjärjestelmien kehityspiirteiden selvittämistä, jos kiristyvässä kilpailussa halutaan pysyä mukana.

ERAIDEN EUROOPAN MAIDEN TEOLLISUUSTUOTANNON INDEKSIT (1950 = 100)

	1801	1850	1900	1910	1920	1930	1940	1950	1960	1970
Alankomaat					51 ¹	69	72	100	185	374
DDR								100	294	536
Iso-Britannia	3	13	38	40	47	56	74 ²	100	135	176
Venäjä, Neuvostoliitto*			28	38	2 ³	15	58	100	302	689
Norja				30	41	53	62	100	155	258
Puola					30 ⁴	36	48 ⁵	100	333	747
Ranska		29	57	68	52	105	49 ⁶	100	178	310
Ruotsi		4 ⁷	19	28	27	42	62	100	144	252
Saksa, SLT		10	63	89	106 ⁸	108	172	100	248	430
Suomi					37 ⁹	40	48	100	187	376
Unkari					46 ¹⁰	45	60 ¹¹	100	287	535
Yhdysvallat										

* NL virallinen indeksi.

1,4,8 1925 6 1942

2,5,11 1938 7 1861

3 1921

9 1926

10 1927

Lähde: Mitchell, B.R., European Historical Statistics 1750-1970, London 1978.

TEOLLISUUDEN TUOTANNON VOLYYMI-INDEKSI TOIMIALOITTAIN (1926 = 100)

Teollisuusryhmät	1, 2-3, 5		1		2-3		20-22		23-24		25-26		27		28		29-30		31-32		33		34-38		39		5	
	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %
1900-10	36		59		38		41		46		43		22		40		34		15		51		35		12		2	
1910-20	51	41.7	52	-11.9	55	44.7	64	56.1	69	50.0	47	9.3	47	113.6	57	42.5	47	38.2	37	146.7	54	5.1	55	57.1	29	141.7	14	600.0
1920-30	93	82.4	108	107.7	96	74.6	96	50.0	91	31.9	88	87.2	95	102.1	98	71.9	98	108.5	88	137.8	91	68.5	92	67.3	78	169.0	90	542.9
1930-40	165	77.4	327	202.8	157	63.5	148	54.2	143	57.1	104	18.2	201	111.6	158	61.2	208	112.2	138	56.8	138	51.7	145	57.6	103	32.1	255	183.3
1940-50	239	44.9	596	82.3	220	40.1	208	40.5	174	21.7	109	4.8	187	-7.0	291	84.2	268	28.9	296	114.5	193	39.9	305	110.3	190	84.5	372	45.9
1950-60	471	97.1	1140	91.3	430	95.5	446	114.4	330	89.7	170	56.0	422	125.7	454	56.0	520	94.0	921	211.2	380	96.9	595	95.1	432	127.4	865	132.5
1960-65	756	60.5	1935	69.7	681	58.4	659	47.8	425	28.8	230	35.3	817	93.6	644	41.9	617	18.7	2022	119.5	641	68.7	972	63.4	834	93.1	1569	81.4

Lähde: Hjerppe, Hjerppe, Mannermaa, Niitamo, Siltari, Suomen teollisuus ja teollinen käsityö 1900-1965, Suomen Pankin kasvututkimuksia VII, Helsinki 1976 s. 164-167.

TEOLLISUUDEN JA TEOLLISEN KÄSITYÖN TYÖLLISYYS TOIMIALOITTAIN, 100 HENKEÄ

Teollisuusryhmät	1, 2-3, 5		1		2-3		20-22		23-24		25-26		27		28		29-30		31-32		33		34-38		39		5	
	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %	keski-arvo	Δ %
1900-10	1117		35		1073		130		198		303		96		49		35		18		75		155		15		8	
1910-20	1449	29.7	35	-2.8	1400	30.5	178	36.9	295	49.0	314	3.6	128	33.3	74	51.0	36	2.9	25	38.9	71	-5.3	260	67.7	18	20.0	23	187.5
1920-30	2101	45.0	34	-2.9	2013	43.8	222	24.7	452	53.2	546	73.9	171	33.6	105	41.9	44	22.2	35	40.0	100	40.8	310	19.2	27	50.0	53	130.4
1930-40	2504	19.2	39	14.7	2403	19.4	273	23.0	567	25.4	541	-0.9	189	10.5	120	14.3	67	52.3	37	5.7	124	24.0	448	44.5	38	40.7	62	17.0
1940-50	3123	25.1	56	43.6	2996	24.7	289	5.9	638	12.5	539	-0.4	211	11.6	156	30.0	84	25.4	81	118.9	142	14.5	803	79.2	52	36.8	51	30.6
1950-60	4070	29.9	67	19.6	3875	29.3	425	47.1	832	30.4	578	7.2	308	46.0	205	31.4	97	15.5	123	51.9	176	23.9	1054	31.3	76	46.2	128	58.0
1960-65	4721	16.0	66	-1.5	4482	15.7	532	25.2	762	-8.2	606	4.8	428	39.0	251	22.4	93	-4.1	159	29.3	195	10.8	1358	28.8	100	31.6	173	35.2

Lähde: Hjerppe, Hjerppe, Mannermaa, Niitamo, Siltari, Suomen teollisuus ja teollinen käsityö 1900-1965, Suomen Pankin kasvututkimuksia VII, Helsinki 1976 s. 106-109.

* Teollisuusryhmät:

1. Kaivannaisteollisuus
- 2-3. Tehdasteollisuus
 - 20-22. Elintarvike-, juomia valmistava ja tupakkateollisuus
 - 23-24. Tekstiili-, kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus
 - 25-26. Puu-, huonekalu- ja rakennuspuusepänteollisuus
 - 27. Paperiteollisuus
 - 28. Graafinen teollisuus
 - 29-30. Nahka-, nahkateos- ja kumiteollisuus
 - 31-32. Kenkien teollisuus
 - 33. Savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuus
 - 34-38. Metalliteollisuus
 - 39. Muu tehdasteollisuus
5. Sähkö-, kaasun-, vesijohto- yms. laitokset

TUOTANNON REAALIHINTAINDEKSIT (HINTAINDEKSIEN SUHDE) VUOSINA 1949-1978

	maatalouden-/ kokonais- indeksi	metsätalouden-/ kokonais- indeksi	tehdasteollisuuden-/ kokonais- indeksi
1949	1.00	1.00	1.00
1950	1.03	0.98	1.00
51	0.84	1.28	0.99
52	0.90	1.29	0.98
53	0.95	1.23	0.97
54	0.96	1.25	0.97
55	0.95	1.29	0.97
56	1.04	1.22	0.97
57	1.06	1.13	0.98
58	1.04	1.08	0.98
59	1.05	1.03	0.98
1960	1.09	1.06	0.98
61	1.04	1.12	0.98
62	1.08	1.13	0.98
63	1.08	1.17	0.97
64	1.08	1.23	0.97
65	1.11	1.24	0.96
66	1.13	1.18	0.96
67	1.19	1.08	0.96
68	1.19	1.01	0.98
69	1.16	1.08	0.97
1970	1.12	1.19	0.97
71	1.09	1.23	0.96
72	1.15	1.17	0.97
73	1.06	1.19	0.98
74	0.95	1.32	0.98
75	0.98	1.32	0.97
76	1.02	1.25	0.97
77	1.02	1.26	0.97
78	1.03	1.27	0.97

Lähde: Tilastollinen vuosikirja 1977, Tilastokeskus, Helsinki 1978 ja
Tilastokeskus 12.9.1979.

VIII TYÖELÄMÄN SUHTEET

Tulevaisuudessa eletään myös työelämässä nykyistä monimutkaisemmassa yhteisöllisten pulmien vyydessä. Osallistumismahdollisuuksien lisääntyessä demokraattiseen elämänmenoon kuuluvat velvollisuudet laajenevat. Rinnalla tapahtuu erilaisten yhteisöllisten järjestelmien laitostumista.

Työntekijöiden ja työnantajien alunperin vapaamuotoisista ja vapaaehtoisista yhteenliittymistä on tullut voimakkaita vallankäytön välineitä, joiden olemassaolo on lailla säädelty. Laitokseksi - institutioksi - tulon jälkeen ne paisuvat kasautumalakia noudattaen sekä rahallisesti että toimintojaan laajentaen. Vaikka ikiliikkuja on fyysikaalinen mahdottomuus, niin tämä seikka ei tee ikiliikkujaa yhteiskunnallisesti mahdottomaksi. Erimerkkinä työmarkkinajärjestöjen merkityksen kasvusta on tulopolitiikan kehittyminen. Tulopolitiikka liittyy olennaisesti nykyiseen elämänmenoomme.

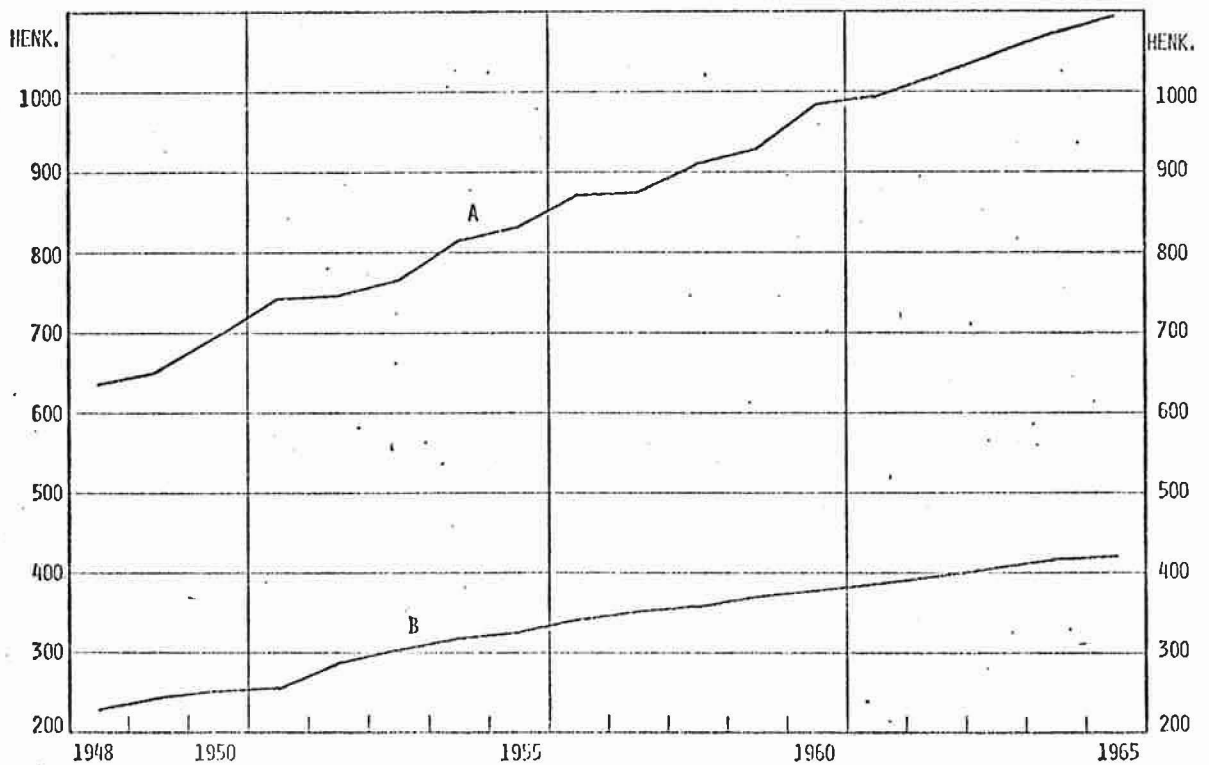
Aikanaan yritysdemokratia koetaan vastaavanlaisena välttämättömyytenä työelämän suhteiden hoidon instituutiona. Työelämän suhteet hoidettiin aikaisemmin rahalla. Hyvälle työntekijälle, hyvästä työstä maksettiin hyvää palkkaa. Kilpailun lämmitessä asiat siirtyivät työpaikoilta ja tehtailta työmarkkinajärjestöille. Tuolloin rahapalkan vieraan tulivat ns. sosiaalikustannukset. Lainsäädännön ulkopuolisia nimitetään ns. vapaaehtoisiksi sosiaalikustannuksiksi.

Tulevaisuus on haasteineen varsin mielenkiintoinen työelämän suhteiden kehityksen osalta. Onhan jo nyt nähtävissä tällä alueella ongelmien kärjistymistä.

Automaation lisääntyessä ihmisten on hoidettava suhteensa sekä koneisiin että muihin työelämän parissa oleviin. Uudet työmenetelmät vaativat aikaisempaa suurempaa sopeutumiskykyä. Ryhmätyö ei ulotu vain tuttuihin suomalaisiin työkavereihin, vaan kansainvälistyminen edellyttää omat muutoksensa.

Kaiken pohjalla on kuitenkin kysymys innovointihalun säilymisestä ja sen ruokkimisesta tehokkaalla palkitsemisjärjestelmällä. Tuo ongelmavyyhti odottaa vielä selvittäjiään.

TYÖNTEKIJÄJÄRJESTÖJEN (A) JA TYÖMAHTAJAJÄRJESTÖJEN (B) TYÖLLISYYS SUOJESSA VUOSINA 1948 - 1965

IX MAAILMANTALouden KEHITYS

OECD-interfutures tulevaisuuden kartoituksen mukaan talouskasvun jatkumiselle ei ole seuraavan puolen vuosisadan aikana fyysisiä rajoituksia. Lähestymme parasta aikaa ekosysteemin ja ihmiskunnan yhteiselämän suhteen kriittistä siirtymävaihetta. Tuona 25 vuoden siirtymäkautena kehityksen pulmat ovat ensi sijassa yhteiskunnallispoliittisia.

Kukin kansantalous sopeutuu maailmantalouden kehitykseen omalla tavallaan. Maailmantalous jakaantuu aikaisempaa mahtavampiin taloudelliselta kehitykseltään eri vaiheessa oleviin osiin. Suomen kansantalous sattuu kuulumaan kehittyneiden teollisuusmaiden joukkoon. Meidän kannaltamme tulevaisuuden pulmina ovat pitkän aikavälin talouskasvun ja sen mukana suotuisan työllisyyskehityksen turvaaminen. Tämä edellyttää talouden joustavaa sopeutumista ja sopeuttamista elinkeinoelämän välttämättömiin rakennemuutoksiin.

Tämä on toistaiseksi valtaväylä, jolla purjehtiminen sujuu, vaikka merimerkkejä aika ajoin muutettaisiinkin. Väylällä on aina joku, jonka voi luottaa tuntevan uudet merkit. Näin mukautuisimme passiivisesti maailmantalouden muutoksiin.

Tulevaisuudessa ei kuitenkaan ole yhtä hyviä mahdollisuuksia kuin aikaisemmin noudattaa tuota kasvuhakuista kokonaistaloudellista ohjenuoraa. Taloutemme joutuu tulevaisuudessa purjehtimaan myös kokonaan merkitsemättömiä väyliä. Säättä emme kykene myöskään ennakoimaan kovinkaan paljon nykyistä paremmin. Tummina pilvinä lähestyvät tiukentuva kilpailu, kehittyneiden ja kehitysmaiden välisten suhteiden vyyhti sekä lisääntyvän kansainvälistymisen pulmat. Talous tulisikin entistä selkeämmin nähdä tulevaisuuden

yhteiskunnallisten ongelmien eräänä särmänä. Se ei ole itseisarvo, mutta ei myöskään pelkkä avain tulevaisuuden, aineellisen hyvinvoinnin ihanneyhteiskuntaan.

Viimeaikaiset maailmantalouden kehitystä koskevat arviot takaavat Suomen kansantaloudelle oivallisen mahdollisuuden kasvuhakuisen kokonaistaloudellisen päämäärän noudattamiseen pitkälläkin aikavälillä tulevaisuudessa. Mistään kansainvälisestä ennusteesta, skenaariosta, tulevaisuudenkuvasta ei löydy yksityiskohtaista toimenpiteiden luetteloa taloudellisten pulmiemme ratkaisemiseksi. Tämä tehtävä jää meille.

ERÄIDEN MAIDEN TAVARAVIENNIN JAKAUTUMINEN KOHDEALUEITTAIN

kohdealue to lähtömaa from	Tavaraviennin kohdealueet (% koko viennistä) Destination of merchandise exports (percentage of total)							
	kehittyneet maat developed countries		kehitysmaat developing countries		suunnitelma- taloudet centrally planned economies		öljynviejä- maat capital surplus oil exporters	
	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977
Alankomaat	78	83	20	13	2	2	(.)	2
DDR	20	..	4	..	76	..	0	..
Iso-Britannia	57	65	40	27	3	3	(.)	5
Neuvostoliitto	18	..	7	..	75	..	0	..
Norja	80	78	15	18	5	4	(.)	(.)
Puola	30	..	7	..	63	..	0	..
Ranska	53	63	43	31	4	4	(.)	2
Ruotsi	79	77	16	17	5	5	(.)	1
SLT	70	70	25	21	5	6	(.)	3
Suomi	69	67	12	10	19	22	(.)	1
Unkari	23	..	6	..	71	..	0	..
Yhdysvallat	61	57	38	37	1	2	(.)	4

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

.. Tiedot eivät saatavissa, Not available.

(.) Vähemmän kuin 0.5, less than half the unit shown.

VÄKILUKU JA TUOTANNON KASVU ERISSÄ MAISSA 1960-1977

	Keski- väki- luku 1977 (milj.)	Tuotannon keskimääräinen kasvu vuodessa, %										
		BKT per capita 1960-77	kokonais- tuotanto 1960-70 (kotim. BKT)	kokonais- tuotanto 1970-77 (kotim. BKT)	maatalous		teollisuus		tehdasteollisuus		palvelut	
					1960-70	1970-77	1960-70	1970-77	1960-70	1970-77	1960-70	1970-77
Aiankomaat	13.9	3.7	5.5	3.1	2.9	3.3	6.8	3.0	6.6	3.6	5.1	3.3
DDR	16.9	3.2	3.1	3.4	..	..	..	..	..	..	..	..
Iso-Britannia	55.9	2.5	2.9	1.5	2.3	0.1	3.1	0.5	3.4	0.7	2.7	2.3
Neuvostoliitto	258.9	3.7	5.2	4.0	..	..	..	..	..	..	..	..
Norja	4.0	3.9	4.9	4.8	0.1	2.4	5.5	5.0	5.3	2.5	5.0	5.0
Puola	34.7	4.1	4.3	6.0	..	..	..	..	..	..	..	..
Ranska	53.1	4.2	5.7	3.8	1.8	-0.4	6.4	4.2	6.6	4.1	5.7	4.4
Ruotsi	8.3	2.9	4.4	2.0	0.6	-0.9	6.2	1.6	6.2	1.4	3.9	2.7
SLT	61.4	3.3	4.4	2.4	1.5	1.4	5.2	2.1	5.4	2.0	4.2	3.3
Suomi	4.7	4.2	4.6	3.4	0.6	-2.0	6.3	3.6	6.2	3.3	5.3	4.7
Unkari	10.6	2.9	3.8	3.1	..	..	..	..	..	..	..	..
Yhdysvallat	220.0	2.4	4.3	2.8	0.3	0.7	5.2	2.3	5.3	2.4	4.2	3.3

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

KOKONAISTUOTANNON (KOTIMAISEN BKT) JAKAUTUMINEN ELINKEINOITTAIN ERISSÄ MAISSA, %

	Kokonaistuotannon (kotimainen BKT) jakautuminen elinkeinoittain, %							
	maatalous		teollisuus		tehdasteollisuus		palvelut	
	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977
Aiankomaat	9	4	44	34	34	25	47	62
DDR	..	..	..	..	..	..	..	..
Iso-Britannia	4	3	43	37	32	25	53	60
Neuvostoliitto	..	..	..	..	..	..	..	..
Norja	9	6	36	35	25	20	55	59
Puola	..	..	..	..	..	..	..	..
Ranska	10	5	39	37	30	27	51	58
Ruotsi	7	4	40	33	27	24	53	63
SLT	6	3	53	49	40	38	41	48
Suomi	18	10	35	39	24	27	47	51
Unkari	..	..	..	..	..	..	..	..
Yhdysvallat	4	3	38	34	29	24	58	63

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

KOKONAISTUOTANNON KÄYTTÖ ERKISSÄ MAISSA

	Kokonaistuotannon (kotimainen BKT) käyttö, % Distribution of gross domestic product, %											
	julkiset kulutusmenot public consumption		yksityiset kulutusmenot private consumption		kotimainen bruttopääoman- muodostus gross domestic investment		kotimainen brutto- säästäminen gross domestic savings		tavaroiden ja palvelusten vienti exports of goods and non- factor serv.		vaihtotaseen vaje resource balance	
	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977	1960	1977
Alankomaat	14	18	57	58	27	23	29	24	50	54	2	1
DDR	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Iso-Britannia	17	21	66	59	19	19	17	20	21	31	-2	1
Neuvostoliitto	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Norja	14	19	58	56	30	36	28	25	41	40	-2	-11
Puola	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Ranska	13	16	61	61	24	24	26	23	15	20	2	-1
Kuotsi	16	28	60	54	25	20	24	18	23	28	-1	-2
SLT	14	20	57	56	27	22	29	24	19	26	2	2
Suomi	13	20	58	51	30	27	29	29	23	31	-1	2
Unkari	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Yhdysvallat	17	18	64	66	18	18	19	16	5	8	1	-2

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

ENERGIAN TUOTANTO JA KULUTUS ERKISSÄ MAISSA

	Energian tuotannon ja kulutuksen keskimääräinen kasvu vuosittain, % Average annual energy growth rates, %				Energian kulutus per capita (hiilikvivalentti kg:aa) Per capita energy consumption (kgs of coal equivalent)		Energian tuonnin arvo vien- nin koko arvosta, % Energy imports % of merchan- dise export earnings		Poltto- aineiden nettotuonti suhteessa brutto- kansan- tuottee- seen, %*	
	tuotanto production		kulutus consumption							
	1960-74	1974-76	1960-74	1974-76	1960	1976	1960	1976	1972	1976
Alankomaat	16.2	6.2	8.7	2.5	2.504	6.224	..	..	0.5	0.7
DDR	0.5	0.7	2.1	2.5	4.950	6.789	..	..		
Iso-Britannia	-1.2	10.0	1.7	-1.4	4.861	5.268	14	22	1.8	4.0
Neuvostoliitto	5.6	5.6	5.3	4.4	2.839	5.259	4	4		
Norja	6.8	28.0	5.9	4.4	2.702	5.263	..	..	1.7	-0.9
Puola	3.9	5.0	4.1	7.7	3.107	5.253	..	..		
Ranska	-1.3	-3.1	5.8	-0.5	2.474	4.380	16	26	1.7	4.1
Ruotsi	3.6	9.3	4.9	5.4	3.572	6.046	16	18	2.0	4.7
SLT	-0.7	-0.7	4.5	2.0	3.695	5.922	7	16	1.1	3.2
Suomi	3.3	-10.0	9.1	1.6	1.529	5.177	11	25	3.5	5.9
Unkari	1.8	2.5	3.9	5.3	2.072	3.553	13	14		
Yhdysvallat	3.5	-0.5	4.1	1.7	8.172	11.554	8	30	0.3	2.0

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

Lähde: European Communities, Basic Statistics of the Community, Eurostat 1978 ja OECD, Trade by Commodities, ser. B 1972 ja 1976.

X KILPAILUKYKY

Pitkän aikavälin suotuisan talouskehityksen elinehto on teollisuutemme riittävä kilpailukyky. Pienessä avoimessa kansantaloudessa kilpailukyky mitataan teollisuuden suhteellisten tuotantokustannusten ja tuotteiden suhteellisten hintojen välisellä suhteella. Suhteelliset tuotantokustannukset mitataan kotimaisten ja kilpailijoiden tuotantokustannusten osamääränä ja suhteelliset hinnat tuotteiden hintojen ja vastaavien kilpailijoiden tuotteiden hintojen osamääränä.

Näin määriteltyyn kilpailukykyyn voidaan vaikuttaa periaatteessa kahdella tavalla. Tehostetaan elinkeinoelämän suhteellisia etuja kilpailijoihin verrattuna tai muutetaan suhteellisia etuja. Yksinkertaistettuna sen kohentaminen merkitsee teollisuuden tuottavuuden kohottamista.

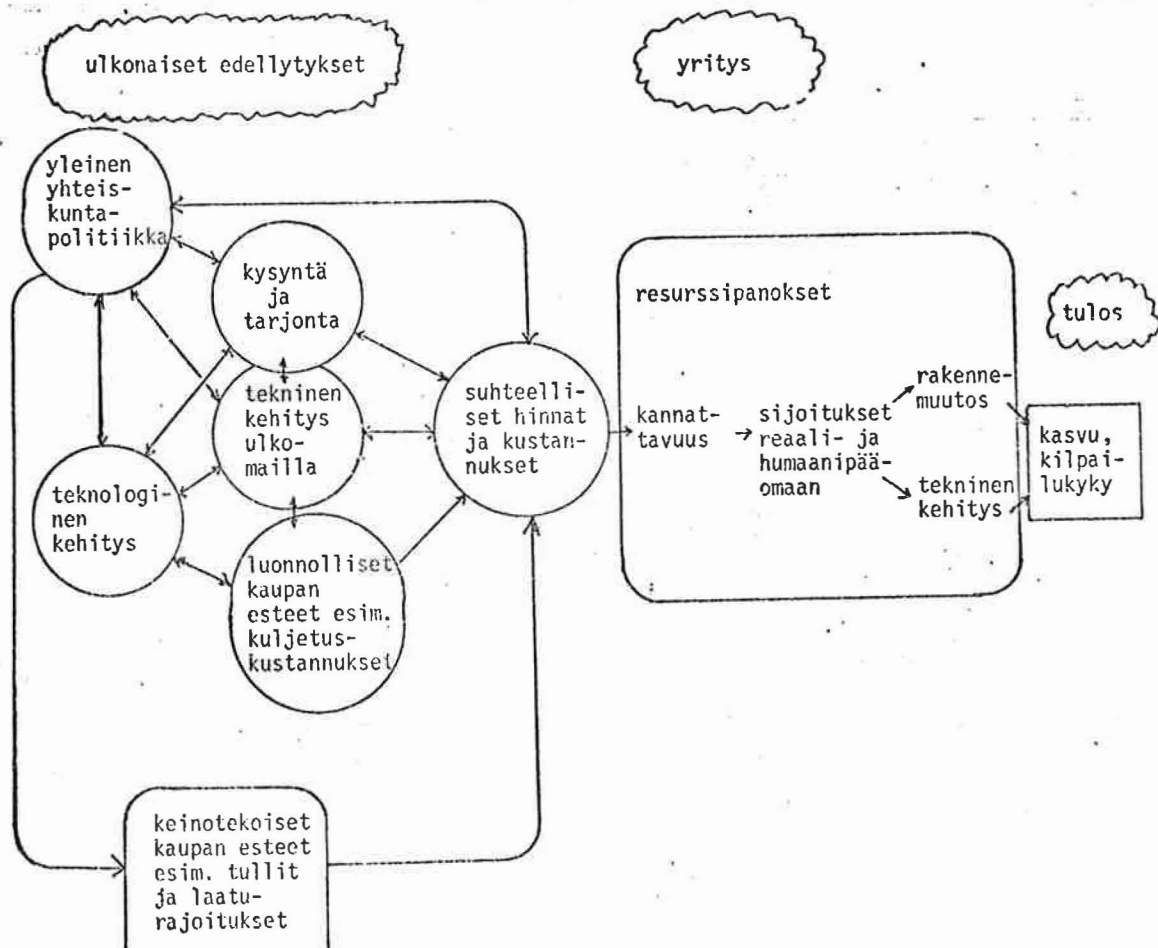
Teollisuuden tuottavuuden kohottamisen keinoja on leegio. Niitä on yhtä paljon kuin kilpailukykyyn vaikuttavia tekijöitä. Riippuvathan kilpailukyvyn muutokset monesta rahatalouden ja reaalitalouden tekijästä. Näin voidaan ajatella vielä 1980-luvun vaihteessa. Samalla tajutaan aikaisempaa selvemmin, että talouden hoidon kannalta parasta ratkaisua kilpailukyvyn ylläpitämiseen ei aina voida tehdä järkyttämättä yhteiskunnan so-
puisaa kehitystä muilta osin. Talouden realiteetit ovat entistä mahtavampia yleisen politiikan, yhteisten asioidemme hoidon välineitä. Niitä käytetään muiden kuin taloudellisten päämäärien tavoittelemiseen.

Pidemmällä aikavälillä kilpailukyvyn parantaminen puhtaasti rahataloudellisin keinoin eli markan kansainvälisen arvon muutoksin ei ole onnistunut. Toisen maailmansodan jälkeen kymmenvuotisivälein toteutetut devalvaatiot

kertovat tuon rämäpäisen linjan kohtalon. Tulopolitiikan riittämättömyydestä kielivät myös toistuvat ajautumiset devalvaatioihin viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Jäljelle näyttää jäävän kilpailukyyn reaalisten tekijöiden määrätietoinen suuntaaminen tulevaisuudessa. Tällöin ohjenuorana olisi kysyntää joustavasti mukaileva ja kannattavuuden suotuisan kehityksen takaava rakenne-muutos teollisuudessa. Ohjeen voisi yksinkertaistaa muotoon: Kansainvälis-tä tasoa yltäviin voittoihin pystyvä teollisuus.

TALOUSKASVU JA KILPAILUKYKY

Lähde: Teknik och industristruktur - 70-talets ekonomiska kris i historisk belysning, Bo Carlsson et al. 1979 (IUI, IVA), Stockholm

VAIHTOSUHDE ERMSSA MAISSA V. 1960, 1976 ja 1977

	Vaihtosuhte (1970 = 100) Terms of trade (1970 = 100)		
	1960	1976	1977
Alankomaat	100	91	91
DDR	..	..	..
Iso-Britannia	95	83	85
Neuvostoliitto	..	..	..
Norja	91	102	101
Puola	..	104	103
Ranska	93	95	93
Ruotsi	109	102	97
SLT	90	101	101
Suomi	98	101	102
Unkari	..	85	82
Yhdysvallat	93	82	89

Lähde: World Development Report 1979, The World Bank, August 1979.

VAIHTOSUHDE SUOMESSA

DEVALVAATIOT

Aikaväli

1866 - 1900	77.29		
1900 - 1914	95.13		
1914 - 1926	82.46		
1926 - 1930	97.60		
1930 - 1940	92.64		
1940 - 1940	99.09	v. 1945:	75 %, 40 % ja 12.5 %
		v. 1949:	17.7 % ja 44.4 %
1950 - 1960	122.27	v. 1957:	39 %
1960 - 1970	122.18	v. 1967:	31.25 %
1970 - 1975	125.33		
1970 - 1978	125.67	v. 1977:	5.7 % ja 3 %
		v. 1978:	8 %

Lähde: Oksanen, Heikki; Pihkala, Erkki: Suomen ulkomaankauppa 1917-49
Suomen Pankki, kasvututkimuksia VI, s. 116-119, indeksi 1938 = 100, ja
Suomen Pankin vuosikirjat: 1945, 1949, 1957, 1967, 1977 ja 1978.